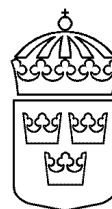

Riksdagens protokoll

2001/02:6

Torsdagen den 27 september

Protokoll
2001/02:6

Kl. 13.00 – 13.33
14.00 – 15.48

---

1 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Johan Pehrson* (fp) avsagt sig uppdraget som ledamot i skatteutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Tredje vice talmannen meddelade att *Åsa Torstensson* (c) avsagt sig uppdraget som ledamot i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Tredje vice talmannen meddelade att *Birgitta Carlsson* (c) avsagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Tredje vice talmannen meddelade att *Lennart Daléus* (c) avsagt sig uppdraget som suppleant i Utrikesnämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Lennart Kollmats som ledamot i skatteutskottet.

Tredje vice talmannen meddelade vidare att Centerpartiets riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Lennart Daléus som ledamot i EU-nämnden, Marianne Andersson som suppleant i EU-nämnden och Agne Hansson som suppleant i Utrikesnämnden.

ledamot i skatteutskottet

Lennart Kollmats (fp)

ledamot i EU-nämnden

Lennart Daléus (c)

suppleant i EU-nämnden

Marianne Andersson (c)

suppleant i Utrikesnämnden

Agne Hansson (c)

3 § Ledighet, m.m.

Tredje vice talmannen meddelade att *Jerry Martinger* (m) ansökt om fortsatt ledighet under tiden den 1 oktober–30 november.

Kammaren biföll denna ansökan.

Tredje vice talmannen anmälde att *Margareta Nachmanson* (m) skulle fortsätta att tjänstgöra som ersättare för Jerry Martinger.

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2001/02:1

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:1 av Jan Evert Rådström om ljuddämpare på jaktvapen.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 23 oktober 2001.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 20 september 2001

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

5 § Meddelande om ändrad motionstid för prop. 2001/02:9

Tredje vice talmannen meddelade att motionstiden för prop. 2001/02:9 Vissa socialförsäkringsfrågor skulle utgå den 11 oktober och inte den 5 oktober som stämplats på propositionen.

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:176 Kommunikation från kommissionen till rådet och det europeiska parlamentet: åtgärdsprogram för integreringen av jämlikhet för kvinnor och män på området för utvecklingssamarbete inom gemenskapen *KOM (2001) 295* till utrikesutskottet

2000/01:178 EU-kommissionens vitbok om styrelsereformerna i EU *KOM (2001) 428* till konstitutionsutskottet

2000/01:184 Meddelande från kommissionen om tillämpningen av de allmänna principerna om fri rörlighet för varor och tjänster på parabolantennerna *KOM (2001) 351* till näringsutskottet

2000/01:185 Utkast till resolution om det civila samhällets bidrag till sökande efter barn som försvunnit eller utnyttjas sexuellt till justitieutskottet

7 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2001/02:9 till socialförsäkringsutskottet

8 § Statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbolag m.fl.

Föredrogs

trafikutskottets betänkande 2001/02:TU5

Statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbolag m.fl.

Statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbolag m.fl.

Kammaren biföll talmannens förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen.

Mot bakgrund av vansinnesdåden i USA den 11 september 2001 har de internationella flygförsäkringsbolagen reducerat sin täckning av skador på tredje person som förorsakas av krigshandlingar, terrorattacker och liknande mot flygplan från maximalt 1 750 miljoner US-dollar till 50 miljoner US-dollar. Den lägre nivån började gälla fr.o.m. den 25 september.

Denna ändring från försäkringsbolagens sida gällande försäkringsvillkoren har gjort att det inte längre är möjligt att teckna försäkringar som i tillräcklig grad täcker eventuella personskador och materiella skador för tredje part. Detta gällde åtminstone i förrgår, i dag finns det antagligen ett eller flera erbjudanden.

Här uppstår genast min första undran och det är: Varför har inte SAS och andra flygbolag tecknat försäkringsavtal som är långsiktiga och hållbara över tiden?

Jag har uppfattat att vid ingående av avtal i många andra sammanhang utformas en ändringsklausul, så att en förändring av avtalet rimligtvis godkänns av båda parter. I det här fallet borde SAS ha haft en möjlighet att lägga in sitt veto eller diskutera om en förändring skulle ske eller ej. Men det tycks inte ha varit fallet.

Den gamla statssocialismen visar här sitt inte alls så trevliga ansikte igen. Inte oväntat kanske, men aktörerna är desto mer överraskande. Regering, moderater, kristdemokrater, folkpartister, centerpartister och flygbolag har enats i en ohelig allians mot marknadsekonomi. Ensamma kvar att försvara fri företagsamhet och åtskillnad mellan bolag och stat står vi miljöpartister, en smula förvånade.

Ingen skulle komma på tanken att alla skattebetalare ska träda in och gemensamt betala grannens omkostnader om han kör in sin Saab i en lyktstolpe. Ändå är det precis vad regeringen, flygbolagen och borgarna nu föreslår för flyget. Tidigare har flyget fått betala sina försäkringar precis som andra transportslag, men nu ska det bli ett slags socialistiskt frälse som får sina försäkringar betalda av medborgarna.

Det som är riskabelt är dyrt att försäkra. Det vet alla som t.ex. åker motorcykel. Varför just flyget nu ska undantas från denna princip har inte vare sig näringsminister Rosengren eller hans kumpaner brytt sig om att argumentera för.

Vi vet att mycket blir dyrare och besvärligare efter den fruktansvärda tragedin i USA. Att försäkringsbolagen har gjort en annan riskbedömning och inte längre anser sig kunna leva upp till eller klara av utlovade ersättningar vid olyckor är en del av detta. En flygolycka kan nu kosta medborgarna upp till 17 miljarder kronor eller ungefär 4 000 kr per skattebetalare.

Förut var det försäkringsbolagen som stod för den kostnaden. Så bör det också vara i framtiden. Frågan ska inte lösas av staten, utan på marknaden, inom ramen för det storkapital som både försäkringsbolagen och flygbolagen tillhör.

Nu har staten bestämt sig för att bli flygbolagens försäkringsbolag. Det är nygammal planeekonomi, och det är olämpligt.

En fråga som jag var nyfiken på inför dagens beslut var: Kommer hotet från SAS om att lamslå en del av samhällets infrastruktur att få Väns-tern, Centern, Folkpartiet och övriga partier att ställa upp? Uteblivna reservationer i trafikutskottet, förutom Miljöpartiets, har givit mig svaret.

Jag anser att utskottet inte borde ha tagit något initiativ i detta ärende, eftersom staten inte bör ikläda sig något sådant garantiansvar för återställande av försäkringsskyddet för flygbolag. Flygbolagens försäkrings-skydd är en fråga som bör lösas av marknaden på rent kommersiella villkor.

Anf. 2 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Fru talman! Dagens ärende har tillkommit med anledning av de tragiska händelserna i USA den 11 september. Vid dessa terrorattacker använde sig terrorister av civila flygplan som medel för att åstadkomma så stor förödelse som möjligt. Resultatet är, som vi alla vet, katastrofalt.

En av konsekvenserna av detta handlande har blivit att de internationella flygförsäkringsbolagen reducerat sin täckning av skador på tredje man som förorsakats av krigshandlingar, terrorattacker och liknande mot flygplan från maximalt 1 750 miljoner US-dollar till 50 miljoner US-dollar. Den nivån gäller fr.o.m. den 25 september 2001.

På grund av de ändrade försäkringsvillkoren är det inte längre möjligt att på försäkringsmarknaden teckna försäkringar som i tillräcklig grad täcker eventuella skador på tredje person. Utan sådant försäkringsskydd finns det risk för att flygtrafiken inte kan upprätthållas. Detta förhållande understryks av att SAS och Britannia Airways har skickat skrivelser till Näringsdepartementet. Där har de påpekat att de kan komma att bli tvungna att ställa in sina flygningar. Till detta kommer att även flygplatser har drabbats av inskränkningar i försäkringsskyddet.

Dessa nämnda förhållanden är något som vi socialdemokrater, och för övrigt inte heller majoriteten i trafikutskottet, kan acceptera. När nu försäkringsbolagen minskar på sin del av ansvaret måste vi från statens sida under en övergångstid garantera verksamheten. Vi gör det därför att vi vill att svenska hel- eller delägda bolag ska kunna fortsätta att konkurrera på flygmarknaden. Vi gör det därför att det är rimligt att tredje man ska kunna erhålla en rimlig ersättning om ett sådant behov skulle uppstå.

Vårt förslag är därför att staten mot en riskrelaterad avgift ska ikläda sig ekonomiska förpliktelser i form av garantier till försäkringsbolag för att återställa försäkringsskyddet till samma omfattning som tidigare vid skador för tredje man som följer av krig, terrorism och liknande för licensierade flygbolag, flygplatser och vissa s.k. handlingagenter under en period av högst 30 dagar, räknat retroaktivt fr.o.m. den 25 september 2001.

Jag vill avsluta med att tacka kanslierna hos trafikutskottet, finansutskottet och kammaren för att de har medverkat till att vi kan fatta ett så pass snabbt beslut i en angelägen fråga.

Fru talman! Jag vill med det jag har anfört yrka bifall till trafikutskottets förslag.

Anf. 3 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Att världen inte är sig lik efter den 11 september är jag inte den första att uttrycka. Jag vill gärna komplettera med att säga att jag hoppas att jag, tillsammans med många, kan hjälpa till att försöka ändra världen så att det blir nya möjligheter och att världen kan få tillbaka sitt självförtroende så att företag och verksamheter kommer i gång som det var före katastrofen. Vi får inte låta terroristerna bestämma vårt agerande.

Detta gäller verkligen i hög grad den verksamhet vi ska tala om i dag, nämligen flyget. För några veckor sedan var flygbranschen en bransch i framgång. Här i Sverige kunde vi tala om 8-procentiga ökningar och att det var trångt på alla flygplatser. Plötsligt, från en dag till en annan, talar vi om konkurser, inställda flyg och massuppsägningar av personal.

Fru talman! Först vill jag säga att vi moderater stöder förslaget att staten garanterar försäkringsskyddet för flygbolag.

Det var alltså natten mellan den 24 och den 25 september som det faktiskt kom ett civilt hot, nämligen då de internationella flygförsäkringsbolagen beslöt att reducera sin täckning av skador på tredje man

Statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbolag m.fl.

som förorsakas av krigshandlingar, terrorism och liknande mot flygplan från maximalt 18 miljarder kronor till 500 miljoner kronor.

Visst finns det anledning att ifrågasätta försäkringsbolagens agerande. Att snabbt dra sig ur långa försäkringsavtal genom att hänvisa till den fruktansvärda olyckan kan upplevas som både oansvarigt och oprofessionellt. Man undrar hur försäkringsbolagens riskbild såg ut. Men utan försäkringsskyddet riskerar flygtrafiken att stoppas. Det fanns ingen möjlighet att gå in på marknaden och se om andra bolag kunde ta över.

En annan fråga som inte har tagits upp här i dag gäller att riskerna för att de stora försäkringsbolagen ska gå i konkurs finns fortfarande. Då skulle en katastrof ersättas av en annan.

Fru talman! Redan fredagen den 21 september beslöt den brittiska regeringen att fylla ut intervallet mellan den nya och den gamla försäkringsnivån. Vid det informella ministermötet den 22 september enades ministrarna om principerna för hur en sådan garanti skulle se ut. Det låg en fara i ett dröjsmål.

Vi stöder principen att målet med garantin är att få i gång försäkringsmarknaden så fort som möjligt, att garantin ska lösa problemet kortsiktigt. Garantin ska omfatta skada på tredje man upp till den tidigare nivån. Garantin omfattar flygbolag, flygplatser och vissa handlingagenter retroaktivt från den 25 september. Staten ska ta ut en premie, och Riksgäldskontoret ska få ansvaret för verksamheten. En tidsbegränsning gäller.

Vi i utskottet har sagt att om detta inte kan lösas inom 30 dagar måste regeringen komma tillbaka till riksdagen och redovisa hur frågan ska lösas långsiktigt. Jag hoppas att det inte ska behöva inträffa.

I andra länder har man gjort på liknande sätt – Spanien, Holland, Finland, Danmark och Norge. Den fråga jag vill komplettera med i dag gäller följande: Även om vi är eniga med regeringen i sak tycker vi att frågan hade kunnat handläggas på ett annat och mycket snabbare sätt. I de övriga nordiska länderna kunde beslut fattas redan under måndagen. Riksdagen har ännu inte fattat beslut, och i dag är det torsdag. Jag vill inte tänka på vad som hade kunnat inträffa om något av våra i Sverige licensierade flygplan hade drabbats. Då hade det varit oförsäkrat.

När vi i utskottet fick frågan på vårt bord i tisdags fick vi en översättning av vad man hade kommit överens om på lördagen. Ingenting annat. Vi fick nöja oss med en muntlig föredragning från departementet, och många frågor förblev obesvarade. Vi tycker att det är dåligt. Däremot fick vi på vårt bord långa promemior från Danmark och Finland där alla svar om hur detta skulle drabba respektive land fanns. Varför fick inte vi en sådan promemoria? Det är dåligt. Men jag tackar Danmark för att de förberedde sig så bra att vi kunde utgå från deras PM.

Fru talman! Jag stöder garantin, och jag hoppas att den snart kan upplösas.

Anf. 4 MAGNUS JACOBSSON (kd):

Fru talman! Även jag vill börja med att tacka all personal som har jobbat med denna fråga och har gjort att vi är där vi är. Vi är där vi är trots den kritik vi kristdemokrater förde fram redan i tisdags, nämligen att handläggningen och informationen från regeringen är beklaglig.

Danskarna har kommit fram med ett material som är betydligt mycket större än det material vi hade vid bordet. Det känns inte fullt tillfredsställande.

Fru talman! Jag vill börja med att konstatera att vi kristdemokrater ställer oss bakom detta betänkande, och vi ser att detta är den väg vi bör gå just nu.

Samtidigt finns det en del frågor som jag tycker inte har blivit fullt besvarade vare sig i betänkandet eller under sammanträdet. Hur många olika flygbolag kommer att beröras kontra danskarnas bedömning om 25 bolag? Hur ser vi på det fortsatta säkerhetsarbetet? Det är oerhört viktigt att veta om det görs en bedömning att det är en ökad risk under 30 dagar – den bedömningen görs eftersom beslutet nu fattas – och hur vi tänker förhålla oss framför allt till vårt inrikesflyg. Jag har sedan angreppet på USA vid fyra tillfällen flugit mellan Trollhättan och Uddevalla, och endast en gång har det skett en säkerhetskontroll. Om det sker en bedömning att det är en ökad risk, måste detta få andra konsekvenser. Det gäller inte bara ersättning. Vi måste givetvis minska risken för angrepp, åtminstone under denna tid.

En annan sak som är viktig här är att vi förutsätter att detta ska lösas inom 30 dagar ute på den vanliga traditionella marknaden. Det kan vi ju inte vara helt säkra på.

Då känner jag att det är oerhört viktigt att vi som utskott får någon form av löpande information från regeringen om hur det går och vad det är som händer. Det är inte helt tillfyllest att vi efter enbart 30 dagar återigen får handlingarna på bordet och då ska ta ett nytt beslut. Jag förutsätter faktiskt att regeringen under den här perioden, vid de möten vi har eller alternativt skriftligt, håller oss något så när informerade.

Dessutom måste jag, fru talman, säga att jag är lite förvånad över Miljöpartiets agerande. Jag skulle kunna travestera den vackra refrängen ”jag vill ha en egen måne”. Det är lite så det känns. Jag skulle också vilja att allting var annorlunda än vad det är, men det är det inte. Verkligheten är verklighet, och verkligheten är att man i ett flertal länder just nu agerar. Verkligheten är att försäkringsmarknaden konstaterar att de inte löser det här. De kan inte bedöma om det går fler flygplan om det sker något mer.

Det vi vet är att det pågår en militär upptrappning och att det finns en hotbild från olika delar av världen – detta trots att vi egentligen ännu inte vet vem som gjorde angreppet. Åtminstone vet inte jag det.

Det är klart att försäkringsbolagen måste ta med det i sin bedömning och måste göra en analys. Det har de gjort, och de har då kommit fram till att de inte klarar det här. Att de blir kritiserade för att de gör en analys känns förvånande.

Sedan säger man: Varför lägger staten sig i? – det här borde finansmarknaden lösa. Jag vet inte, men just nu känns det som om Miljöpartiet har tagit ett kliv mycket längre åt höger än vad jag tycker mig stå, och jag brukar betrakta mig som rätt blå inom mitt eget parti.

Ska denna princip som Miljöpartiet nu förfäktar gälla även på arbetsmarknaden kan a-kassan läggas ned. Varför ska staten lägga sig i detta? Det kan ju lösas på marknaden. Lägg ned försäkringskassan. Varför ska staten lägga sig i det? Det kan ju lösas på marknaden. Skolorna

Prot. 2001/02:6
27 september

Statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbolag m.fl.

kan egenfinansieras. Inte ens jag skulle gå så långt till höger, men uppenbarligen verkar det vara en linje som Miljöpartiet kan tänka sig.

Med detta vill jag tacka, och jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 5 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Vi i Folkpartiet står bakom detta betänkande om statliga garantier för flygbolag m.fl. Detta är naturligtvis en extraordinär åtgärd, som är högst tillfällig. Den är framför allt till för, enligt vår mening, att skapa en stabilitet och ge flygbolagen och försäkringsbolagen rådrum – helt enkelt tid att överlägga.

Den katastrof som drabbade New York har vi nu levt med ett antal dagar och veckor. Denna tragiska händelse sätter sina spår inte bara i New York, inte bara i stadsbilden och inte bara i silhuetten, utan runtom i hela vår värld, också här hos oss.

Jag tycker också att det är viktigt att poängtera att denna åtgärd är högst tillfällig. Jag ser i dag inga som helst skäl att förlänga den bortom de 30 dagarna.

Med detta sagt har jag också några kritiska synpunkter. Det gäller framför allt underlaget, som vi har hört här tidigare i dag. Jag tycker att det är dåligt. Man kan jämföra med vad t.ex. danskarna fick. Jag tror att det var en tiosidig promemoria med i stort sett allting listat och klart, medan vi fick ett i det närmaste handskrivet brev. Jag tycker att det är för dåligt.

Osökt letar sig mina tankar till underlaget när vi i kammaren skulle behandla Telia–Telenor för ett antal år sedan. Vi fick då en ytterst tunn skrift, på två eller tre sidor, medan Norge hade ett tjockt kompendium, med alternativa handlingsvägar osv. Det var återigen Näringsdepartementet. Det är tråkigt.

En annan sak, fru talman, är att det i det här betänkandet också finns ett annat bemyndigande, som egentligen inte syns. Det handlar om ett bemyndigande till regeringen att omförhandla med Danmark och Norge om fördelningen av licensierade plan vad gäller SAS. Det syns inte, men det ligger i det här beslutet.

Jag tycker att man skulle ha synliggjort det, därför att det är viktigt att vi i Sveriges riksdag vet vad vi beslutar om. Det handlar om mycket pengar. SAS ägs ju av Sverige, Norge och Danmark gemensamt, men vi har olika antal licensierade plan i de olika länderna. I Sverige har vi bara plan som behöver en täckning med 1 000 miljoner US dollar. Vi behöver inte gå upp till den övre gränsen, utan det är i Norge som de stora planen finns.

Vad vi egentligen gör är att vi ikläder oss ett gemensamt ansvar för de plan som är licensierade i Norge. Man kan tycka att det är ganska rimligt, fru talman, men då ska man komma ihåg att Norge har förhandlat sig till att få ha de stora planen hos sig, med allt vad det innebär i positiv bemärkelse av underhållsarbete, arbetstillfällen osv.

Man kan ställa sig frågan, vilket vi gjorde i utskottet: Ska vi verkligen göra detta för Norges del?

Jag tycker också till sist, fru talman, att man kunde ha formulerat själva garantin med möjligheten att avsluta garantin tidigare, därför att nu kommer försäkringsbolagen och de andra bolagen att sätta sig ned till-

sammans och hitta lösningar. Jag tycker att det skulle ha varit något tydligare.

Trots detta yrkar jag, fru talman, bifall till utskottets förslag.

Anf. 6 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det här är alltså ett ärende som har hamnat i knäet på trafikutskottet väldigt plötsligt. Dessutom är vår ordförande på tjänsteresa i Australien. Jag tycker ändå att vi i trafikutskottet har lyckats lösa det här väldigt snabbt och elegant.

Jag är något förvånad över att en del talare här i talarstolen ändå passar på att kritisera än det ena och än det andra, både från höger och från vänster, för att det är långsam hantering, dåligt underlag osv.

Det har gått oerhört snabbt i detta läge. Frågan uppstod i fredags, för mindre än en vecka sedan. Vi fick under måndagen de första signalerna att det behövdes ett ingripande från regering och riksdag, och vi står nu här på torsdag, tre dagar senare, med ett färdigt betänkande. Jag tycker, precis som en del andra, att tjänstemän och kanslier har jobbat föredömligt snabbt.

Det handlar alltså om att bemyndiga regeringen att göra någonting. Det handlar inte om att från riksdagens sida i detalj bereda ett sakärende. Vissa talare förväxlar de här sakerna när man begär promemorior i långa rader osv.

Det är ett principiellt ställningstagande, som är ganska enkelt. Tycker vi, i det alldeles exceptionella läge som har uppstått efter terrorhandlingarna i USA, att det är angeläget att se till att flygtrafiken inrikes och utrikes kan fortgå måste vi medverka. Tycker man inte det kan man göra som Miljöpartiet och passa på att populistiskt utnyttja situationen för att tala om att det är tveksamt om flygtrafik i största allmänhet behövs. Jag är förvånad över att Mikael Johansson i detta allvarliga läge väljer ett tonläge och ord på det sätt som han gör och jämför med grannens lyktstolpe när det handlar om internationell flygtrafik. De här försäkringsfrågorna handlar om olika saker.

För Centerpartiet, som jag företräder, är det i detta exceptionella läge ett ansvar att medverka till att flygtrafiken kan fortgå. Vi tycker då att det är rimligt att ge detta bemyndigande till regeringen. Det är ett tidsbegränsat åtagande som vi bemyndigar regeringen att göra. Vi begränsar det hela. Det är ett specifikt, kortsiktigt problem på försäkringsmarknaden. Vi garanterar ett tredjemansskydd vid krig och terrorism. Vi säger också att staten ska ta ut en rimlig premie, som så långt möjligt ska avspeglar riskerna.

Det är i dag en tidsbegränsning till mindre än en månad som det här ska gälla. Samtidigt förväntar vi oss nu och förutsätter vi att marknaden tar fram lösningar så att den här frågan är utagerad för vår del inom mindre än en månad.

Det är självklart ett risktagande som vi gör, men förhoppningsvis och med mycket stor sannolikhet ska det inte behöva hända att vi måste ikläda oss detta ansvar. Men det är nödvändigt att riksdag och regering går in och säkrar frågan så att flygtrafiken kan fortsätta – annars skulle vi riskera att flygplanen stannade på backen. Det är vi inte intresserade av, utan flygtrafiken ska kunna fortsätta.

Prot. 2001/02:6
27 september

*Statliga garantier för
att återställa försäkrings-
skyddet för flyg-
bolag m.fl.*

Statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbolag m.fl.

Anf. 7 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Jag håller i allt väsentligt med om vad Sven Bergström säger här.

Det är egentligen bara en sak som jag hänger upp mig på, och det är underlaget, som några av oss har pratat om. Jag tycker att vi i trafikutskottet, eller vilket utskott i Sveriges riksdag vi än är i, har rätt att kräva ett bra underlag. Jag tycker inte att det fanns ett sådant underlag till vårt förfogande som departementet borde ha tagit fram till oss. Jag tycker att man kan och ska kritisera det.

Jag ser tyvärr en parallell med flera andra frågor när vi i riksdagen har tvingats fatta beslut som har rört väldigt mycket pengar och många människor men där det inte har funnits ett bra underlag och där vi har fått förlita oss på andra nationers underlag för vårt ställningstagande. Det är inte riktigt bra.

I övrigt håller jag helt med Sven Bergström.

Anf. 8 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Låt oss göra tvisten om underlaget så kort som möjligt. Jag ser det så här: Detta är ett utskottsinitiativ. Då är det utskottet som tar fram det underlag vi har. Vi har fått den hjälp vi har begärt från näringsdepartement och finansdepartement. De har ställt upp med personer och tagit fram det material vi har efterlyst på kort tid. Man kunde naturligtvis ha önskat att vi hade haft den danska promemorian på tio sidor som hade kunnat lyftas fram, men nu hade vi inte det.

Det handlar om huruvida man ska bemyndiga eller bereda, och vi bemyndigar nu regeringen att göra detta. Vi får, förutsätter jag, så småningom en rapport från regeringen om hur det har hanterats.

För min del är det principiella vägvalet mycket enkelt. Det är ett exceptionellt läge. Man kan tycka att vi gör det med huvudet under galgen, men vi måste göra det för att få flygtrafiken att fortsätta. Då är det ett enkelt principiellt ställningstagande.

Anf. 9 STIG ERIKSSON (v):

Fru talman! Det som har hänt hade knappast någon av oss ens kunnat tänka sig. Det som hände har påverkat flygtrafiken över hela världen, och inte minst också här i Sverige. Det har ställt oss i en situation där vi är brydda. Vi måste alltså göra något och göra något snabbt.

Från Vänsterpartiet tycker vi naturligtvis att försäkringsbolagens agerande är underligt, och det visar också på svagheter när det gäller marknadens sätt att lösa vissa frågor. Men vi tycker att det initiativ som tagits i utskottet är bra därför att vi måste försöka upprätthålla trafiken. Framför allt gäller det skadetäckningen för tredje man.

Det är ett tidsbegränsat bemyndigande för regeringen på 30 dagar, och det finns en riskavgift. Det är anledningen till att vi tycker att det är rätt att göra så här. Det som är viktigt är att man under dessa 30 dagar försöker nå en bred och långsiktig lösning på problematiken.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

TU5 Statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbolag m.fl.

1. utskottet
2. res. (mp)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.33 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då dagens frågestund skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

9 § Frågestund

Frågestund

Anf. 10 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Då är det dags för frågestund. Följande statsråd kommer att delta: statsrådet Ingela Thalén, försvarsminister Björn von Sydow, statsrådet Ulrica Messing, statsrådet Lars-Erik Lövdén och statsrådet Britta Lejon.

Statsrådet Ingela Thalén besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde inom regeringen. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Jag vill erinra om att frågor och svar ska vara korta och icke överstiga en minut. Jag upprepar att det handlar om frågor och svar, ingenting annat.

Löneskillnader i Regeringskansliet

Anf. 11 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Ingela Thalén.

Den absolut viktigaste frågan på jämställdhetsområdet är att komma till rätta med är de osakliga löneskillnaderna. Vi har här i riksdagen stiftat en lag för att motverka dessa. Då blir jag bekymrad när jag kan läsa och se att det är väldigt stora löneskillnader, t.ex. på handläggarnivå i Regeringskansliet. Ännu mer bekymrad blir jag när jag ser att de har ökat under de två senaste åren.

Hur kommer det sig, Ingela Thalén, att löneskillnaderna ökar i Regeringskansliet?

Anf. 12 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Den redovisning som har lämnats senast måste naturligtvis analyseras ordentligt. Jag har själv inte läst den, men jag har hört

den beskriven av de nyhetsförmedlare som har gjort intervjuer och gått igenom den.

I sak ska löneskillnaderna minskas. Det är ett viktigt arbete, och det personalpolitiska program som har tagits fram syftar till att minska osakliga löneskillnader. Jag vet också att jämställdhetsministern kommer att träffa alla personalchefer inför den löneförhandling som kommer att starta senare under hösten.

Anf. 13 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Nu är det inte ju inte första gången jag tar upp den här frågan, utan jag har haft den uppe med jämställdhetsministern vid ett flertal tillfällen. Det har lovats och lovats, men ingenting har egentligen hänt.

I jämställdhetsministerns eget ministerium har löneskillnaden ökat med 770 kr, och jag tycker att det är otillfredsställande att det t.ex. i Statsrådsberedningen skiljer 7 000 kr mellan män och kvinnor på handläggarnivå. Det är inte rimligt.

Hur ska det privata näringslivet, de fackliga företrädarna och Sveriges kvinnor kunna ta den här lagstiftningen på allvar om inte regeringen går före och är ett föredöme? Det är min mening att det politiska rummet ska stå som föredöme i de här frågorna.

Vad tänker Ingela Thalén personligen göra för att komma till rätta med de här problemen?

Anf. 14 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Som jag sade tidigare kommer jämställdhetsministern att mera praktiskt gå igenom detta med personalcheferna, som är ansvariga för förhandlingarna. Sedan är det också viktigt att skilja ut osakliga löneskillnader och löneskillnader. En annan synpunkt som jag har är att det nog är viktigt att analysera den redovisning som är gjord, så att man inte får i väg åt fel håll i debatten. Men i sak är det otroligt väsentligt att man kommer åt det jämställdhetsproblem som innebär att det är osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män.

Sveriges krishantering

Anf. 15 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till försvarsministern. Den gäller Sveriges deltagande i internationell krishantering och vårt lands bidrag till stabiliteten i Europa och på andra håll.

USA förvarnar nu – både i går i Bryssel och i natt i presidentens tal – om att man kommer att koncentrera ansträngningarna från USA:s sida på att bekämpa terrorismen. Det innebär att man kommer att reducera sitt bidrag till trupperna som finns på Balkan och bibehåller stabiliteten i Kosovo och i Makedonien.

Min fråga är då om försvarsministern kommer att vidta åtgärder för att vi ska fylla det gap som kommer att bli när USA och eventuellt också Storbritannien kommer att dra sig ur.

Anf. 16 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Sverige har i dag knappt tusen man – kvinnor och män – i f.d. Jugoslavien. Vi kommer efter det val som ska äga rum i Kosovo att reducera med det extra insatskompani som vi kommer att ha haft där i cirka sju månader. Vi kommer då att ha möjligheter att t.ex. förflytta ett kompani eller motsvarande till Makedonien om det skulle behövas. Vi har också en flygspaningsenhet som skulle kunna användas. Och, om det skulle behövas, har vi naturligtvis även marinförband.

Överbefälhavaren undersöker för närvarande våra möjligheter att t.ex. under andra kvartalet nästa år ha ytterligare ett förstärkt skyttekompani tillgängligt för en eventuell insats, eventuellt på Balkan.

Anf. 17 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Jag vill möjligen fortsätta med min fråga.

I de här anförandena, bl.a. från president Bush, har man vädjat till övriga nationer som är med på Balkan – man vänder sig framför allt till övriga länder i Europa – om att vi ska stärka våra försvarsbudgetar, så att USA kan känna att vi är beredda att ta vår del av krishanteringen och på det viset också bidra till USA:s insatser för terroristbekämpning.

Då vill jag fråga: Avser försvarsministern att förstärka vår försvarsbudget för att kunna möta dessa utmaningar?

Anf. 18 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Om frågaren hade tittat i budgetpropositionen skulle hon ha sett att det framgår att det, om det finns ett behov av en ökad insats därför att vi kommer i en sådan situation och det internationella samfundet efterfrågar det, finns möjligheter för regeringen att snabbt överväga ett resurstillskott till Försvarsmakten eller de civila organisationer som kan vara berörda.

Jag vill understryka att det inom Försvarsmakten och de civila myndigheterna pågår en ominriktning av försvaret som innebär att de olika förbandstyperna, förbandsenheterna, får utbildning och materiel för att kunna tjänstgöra internationellt. Ett viktigt element är interoperabiliteten. Det arbetet fortgår med stor kraft, och det är en del i ominriktningen av försvaret.

Regionsförsök för vidgad länsdemokrati

Anf. 19 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag vill återgå till inrikespolitiken och ställa en fråga till statsrådet Lövdén.

Det pågår på några platser i landet, bl.a. i Kalmar län, regionsförsök för att vidga länsdemokratin. Nu har det kommit oroande uppgifter om att regeringen tänker stoppa de här försöken. Nu håller man på att planera budgetar och går in i en ny valperiod. Jag vill fråga statsrådet om han kan lugna mig. Kommer de här försöken att få leva kvar? Kommer vi nu att verkligen ta ett steg mot en vidgad länsdemokrati?

Anf. 20 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag ska inte gå in i detaljer, eftersom regeringens proposition kommer att presenteras i morgon. Men jag kan ändå ange en inriktning på den propositionen och också lugna Agne Hansson när det gäller frågeställningen.

Vi kommer att lägga fram ett förslag som innebär en kraftig utvidgning av länens och kommunernas möjligheter att påverka regionalpolitiken. Det kommer att gälla hela landet. Vi kommer också att se till att det finns förutsättningar i de nuvarande försökslänerna att driva verksamhet vidare i former som blir acceptabla. Den viktiga poängen är att vi vill ta till vara den kraft som finns bland de politiska företrädarna i kommuner och landsting när det gäller att medverka aktivt i det regionala utvecklingsarbetet. Den inriktningen kommer propositionen att präglas av.

Anf. 21 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det där tycker jag låter ganska positivt. Nu sade statsrådet att det ges möjligheter för länen att påverka utvecklingen. Som vi ser det är det viktigt att det landar slutligt i en verkligt demokratisk process med direktvalda organ. Får jag uppfatta statsrådets svar så att det också är slutmålet även för statsrådet? I så fall kan vi bilda breda majoriteter för en sådan uppfattning.

Anf. 22 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Nu ger sig Agne Hansson in i en detaljdiskussion som jag kanske inte kan kommentera så utförligt. Klart är att de nuvarande försöken med direktval i Skåne och Västra Götaland kommer att fortsätta. Vi ser ett behov av att fortsätta en utvärdering av den försöksverksamheten innan vi definitivt tar ställning till den direktvalda organisationen.

För övriga landet gäller att vi vill ta till vara den kraft i hela landet som finns ute i kommunerna att påverka det regionala utvecklingsarbetet. Det tycker jag är väldigt angeläget. Inte minst har tillväxtsamarbetet visat att det kan ge väldigt många fördelar och ge väldigt mycket kraft i det regionala utvecklingsarbetet.

Bomässor

Anf. 23 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Herr talman! Jag ska ställa en fråga till statsrådet Lars-Erik Lövdén. Det gäller bomässor, i synnerhet med en parallell till Bo01 i Malmö.

Staten är ju indirekt ägare av bomässorna via Boverket. Alla de skandaler som vi nu har sett i Malmö när det gäller den ekonomiska handläggningen gör att ett femtiotal småföretag inte kommer att få betalt för sina fordringar. Det är ett mycket olyckligt sätt för både kommunen och staten att visa sitt engagemang.

Jag skulle vilja få svar av statsrådet vad statsrådet avser att göra för att för framtiden se till att skattebetalare och företagare inte ska behöva bli ekonomiskt lidande i samband med sådana här evenemang.

Anf. 24 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det är naturligtvis ytterligt beklagligt att mässbolaget i Malmö har försatts i konkurs. Nu pågår ett arbete för att försöka reda upp den situationen, där Malmö kommun i hög grad är engagerad. Jag kan inte kommentera detaljerna i det arbetet därför att det pågår konkursförfarande, ackordförfarande och andra diskussioner där Malmö kommun är inblandad.

Frågeställningen gäller ju framtiden. Jag tycker, med de erfarenheter som vi har haft från bomässan i Malmö och från tidigare bomässor, att vi behöver sätta oss ned och resonera om formerna för bomässor i framtiden. Jag har i något sammanhang sagt att jag framöver gärna skulle se bomässor med något annan karaktär än den vi har upplevt i Malmö, bomässor som präglas av förnyelse och omdaning av befintligt bostadsbestånd med kompletteringsbebyggelse, bomässor som är inriktade på att producera lägenheter till mer rimliga kostnader. Men vi måste dra erfarenheter av det som har hänt nu och sätta oss ned och fundera på hur vi ska handlägga de här frågorna i framtiden.

Anf. 25 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Herr talman! Att man måste dra någon lärdom är det väl inget snack om. I princip har alla bomässor för skattebetalarna kostat oerhört mycket pengar. Det är ju skönt att jag, till skillnad från statsrådet, inte är Malmöbo och slipper att kanske få höjd skatt, om det nu blir Malmö kommun som tar på sig detta. Men som jag sagt tycker jag att även staten har ett stort moraliskt ansvar i detta. Jag tycker att det är väldigt väsentligt att vi kan slå fast att sådana här evenemang ska inte stat och kommun hålla på med, utan det kan vi låta byggbranschen göra. Sedan kan man möjligtvis ha någon inriktning, att man ibland har något intresse. Men i princip varje gång kostar det här skattebetalarna extrema summor. Det är miljardbelopp emellanåt, åtminstone många hundra miljoner, som det kostar skattebetalarna. Så kan vi inte ha det.

Anf. 26 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det finns anledning att nu sätta sig ned och allvarligt fundera över framtiden när det gäller karaktären på eventuellt framtida bomässor. Ibland kan bomässor fylla en bra funktion när det gäller att testa nya idéer. Det kan gälla nya energilösningar som vid Bo01 i Malmö. Det kan gälla andra saker.

Jag står kvar vid att jag gärna skulle vilja se en bomässa lite mera anspråkslös än de vi har upplevt bakåt i tiden och som riktar in sig på hur vi ska förnya det befintliga beståndet, kanske förnya miljonprogramsområdena, bygga om dem och förnya.

Men vi får återkomma till den diskussionen. Vi måste dra allvarliga lärdomar av det som har inträffat.

Svenska slakterier

Anf. 27 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Herr talman! Den här veckan har det hänt ganska mycket. TV-program granskar, och det är bra. Det tycker man i alla fall om man är

folkpartist och liberal som jag. Det är viktigt att bli granskad. Vi granskas också som politiker, och det är bra. Näringslivet granskas också, och det är bra.

Den här veckan en kväll satt vi många vid vår kvällssmörgås och tittade på TV och såg hur TV granskade Sveriges slakterier. Sällan under min riksdagsperiod har jag mött ett sådant engagemang från folket via e-post och telefoner som den här veckan. Slakterier granskas beträffande sättet att hantera levande djur på och sedan själva slaktprocessen. Även köthanteringen och avfallshanteringen granskades. Det var hemskt.

Nu är min fråga: Hur reagerar regeringen i dagsläget på det man har sett den här veckan? Privatpersoner har polisanmält – det vet jag av ett telefonsamtal i dag – slakterier i Kalmar. Men vad gör regeringen? Har ärendet diskuterats? Det är en mycket viktig fråga från folket av i dag.

Anf. 28 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag vet att jordbruksministern personligen har reagerat utomordentligt starkt. Jag utgår från att de myndigheter som också har det direkta ansvaret för tillsyn och övervakning också har reagerat över det man har sett. Vi kommer naturligtvis att få både information och fortsatta diskussioner kring granskningen. Vi har en väldigt bra lagstiftning på området. Följer man den lagstiftningen, och det gäller olika typer av lagar, bör inte den här typen av verksamheter fortsätta såsom det har visats i TV.

På själva frågan om vi har reagerat är svaret ja.

Anf. 29 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Herr talman! Jag tror att det är väldigt viktigt att regeringen reagerar starkt, bestämt och snabbt. De myndigheter som ligger under regeringens bemyndigande att ha ansvaret för tillsynen måste omedelbart få klara besked om hur dessa frågor ska hanteras. Det sätt varpå vi såg levande djur hanteras inför avlivningsprocessen får vi nog inte se någon mer gång i Sverige när vi alltid försöker framstå som Europas absolut bästa land på dessa frågor. Jag hoppas att regeringen tar krafttag mot de myndigheter som har att kontrollera dessa uppgifter och detta arbete.

Anf. 30 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Lagarna är utomordentligt tydliga. I den mån det finns någon oklarhet på någon punkt är jag övertygad om att jordbruksministern kommer att lägga fram ett förslag till regeringen och sedermera också till riksdagen på den punkt där skärpning eventuellt skulle behövas. Nu vet Runar Patriksson att jag inte är någon expert på det här myndighetsområdet, utan jag utgår från det som jordbruksministern har informerat oss övriga om.

Rent generellt kan jag säga att vi jämfört med väldigt många andra länder har en utomordentligt bra lagstiftning. Jag utgår från, precis som Runar Patriksson, att de myndigheter vi har ser till att lagarna efterlevs och att man kommer till rätta med det som har redovisats i TV.

Anf. 31 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Jag har en fråga till statsrådet Ingela Thalén, och den handlar om tredje pensionsvalet.

Trots all reklam om premiepensionsfonderna visade det sig i våras att många fler – även unga personer – än vad man hade trott valde att inte välja. Då blev de placerade i den s.k. premiesparfonden som förvaltas av Sjunde AP-fonden. Den har minst administration och ägnar sig åt minst risktagande av alla fonder, och det gillade pensionsspararna.

Jag har väntat på den här frågestunden. I somras läste jag och hörde talas om att på grund av att det var så många som inte valde och lät sig hamna i Sjunde AP-fonden finns det funderingar på att utöka risktagandet, och det oroar mig.

Jag undrar vad ministern har att säga om sanningshalten i dessa rykten och i det som har skrivits.

Anf. 32 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Nu ligger förvaltnings-, myndighets- och översynsansvaret när det gäller PPM inom Finansdepartementet. Men det är riktigt att den genomförandegrupp som är tillsatt fortfarande för diskussioner om de olika områdena kring den stora pensionsreformen.

Angående eventuella förändringar av riskbalanseringen är det ingen diskussion som har förts fram, i varje fall inte till den genomförandegrupp arbetar.

Huruvida det har förts någon diskussion inom Finansdepartementet eller inom styrelsen för Premiepensionsmyndigheten känner jag inte till.

Anf. 33 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Jag visste inte att det var Finansdepartementet som ansvarade för det här. Men jag är i alla fall glad över att frågan har varit uppe. Om det finns någon substans i dessa rykten borde ju frågan tas upp även i socialförsäkringsutskottet, men vi får väl se hur det blir. Jag återkommer i så fall till denna fråga.

I dessa dagar förs det väldigt mycket diskussion om premiepensionsfonderna. Det är många människor som har blivit besvikna eftersom räntorna nu sänks. De börjar bli oroliga för hur det ska gå och för att de inte får tillbaka det som de hade blivit lovade. Då är det viktigt att det finns en fond som inte har så höga risker spridda över hela världen.

Anf. 34 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Sjunde AP-fonden som förvaltar medlen har ett väldigt tydligt ansvar. Å ena sidan ska man se till att pensionsspararna får god utdelning av sina livs sparande inför deras pension. Å andra sidan ska man vara försiktig när det gäller riskerna. Det är att uppnå denna balans som är Sjunde AP-fondens uppdrag.

Sedan finns det inom det finansiella området tillsyn också över Sjunde AP-fonden. Så personligen känner jag inte någon större oro för ansvarstagandet inom Sjunde AP-fonden.

Frågestund

Kerstin-Maria Stalin hade en avslutande fundering om huruvida det finns besvikelse över att förvaltningen av annat sparande inte motsvarar den ränteutveckling som man har tänkt sig. Det hänger naturligtvis samman med hela den finansiella situationen, inte bara i Sverige utan också i vår omvärld, och den i sin tur har ju varit kraftigt påverkad av diskussioner kring katastrofen i USA.

Det svenska skogsbrukets konkurrenskraft

Anf. 35 CARL G NILSSON (m):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Messing om det svenska skogsbrukets konkurrenskraft.

Det torde vara väl känt att det råder en stor besvikelse bland både skogsbrukare och lantbrukare över att det inte kom något förslag om sänkt dieselskatt i den senaste budgeten.

Jag har tagit reda på att ett svenskt skogsmaskinlag – en skördare och en skotare – betalar här i Sverige ca 160 000 kr per år i skatt på sin dieselloja medan motsvarande skogsmaskinlag i Finland betalar mindre än 30 000 kr. Det är alltså en enorm skillnad.

Min fråga är om statsrådet tycker att detta är rimligt. Om svaret är nej, vad tänker då statsrådet göra åt detta?

Anf. 36 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det är riktigt att branscher har olika förutsättningar i olika länder. Branscher inom ett och samma land, t.ex. i Sverige, har också ofta olika förutsättningar.

Jag är ansvarig minister både för skogsnäringen och för turistnäringen. Beroende på var jag träffar företrädare för de olika näringarna i landet jämför de sig med andra konkurrerande länder. Jämfört med Finland har vi högre dieselskatt.

Vår hemmamarknad växer, inte minst genom EU-medlemskapet. Nu har vi en hemmamarknad på 380 miljoner konsumenter. Vi blir alltmer måna om att försöka att få likvärdiga konkurrensförhållanden. Det kan gälla olika typer av skatter och avgifter. Ett sådant arbete pågår ständigt, och där berörs skogsnäringen precis som andra näringar.

Var och en av dessa näringar vill också ha de generella regler som gäller för företagare, och det är viktigt att lyfta fram. Det vore olyckligt om vi hamnade i en situation med olika lagar, olika skatter och olika regler beroende på vilken bransch det gäller. Vi ska ha så enkla och enhetliga regler som möjligt för alla Sveriges branscher och näringar.

Anf. 37 CARL G NILSSON (m):

Herr talman! Det låter ju bra. Men Finland är vår närmaste och viktigaste konkurrent på skogssidan, och skogen och skogsnäringen är Sveriges i särklass viktigaste exportnäring. Denna bransch drar in i storleksordningen netto 75 miljarder per år. Den är så viktig att vi inte bara kan prata om att man ska se till att det blir bättre regler, utan man måste ju göra någonting åt det. Jag förutsätter att Ulrica Messing för fram detta med kraft till Finansdepartementet, så att vi får en ändring till stånd.

Anf. 38 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag kan försäkra Carl G Nilsson om att jag är medveten om de jämförelser som görs mellan branscher i Sverige och branscher i Norge, Danmark, Baltikum och Finland. I den mån det är möjligt tar vi ett samlat ansvar för och en samlad hänsyn till att reglerna ska vara så likvärdiga som möjligt. Det är också en viktig utgångspunkt i vår konkurrenspolitik, och det är också ett ansvar som jag förfogar över.

Jag kan försäkra Carl G Nilsson om att på den lista över områden som regeringen presenterade i budgeten, där vi på olika sätt måste skärpa verktygen när det gäller konkurrensen, finns också diesel- och bensinpriserna med.

I förhållande till vad diesel och bensin kostar i Sverige, bortsett från skatt, och vad det kostar i Finland, bortsett från skatt, får vi svenskar betala mer än en krona mer per liter. Man kan inte förklara detta med de långa avstånden i Sverige, för långa avstånd finns också i både Norge och Finland. Man måste fundera över om konkurrensen är otillräcklig. Då får företagare och konsumenter betala onödigt mycket. Därför är konkurrenslagstiftningen lika viktig, om vi ska ha schysta spelregler för företagare.

Läns- och kommungränser

Anf. 39 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Jag vill ställa två frågor till statsrådet Britta Lejon.

Under förra riksdagsåret avgav bostadsutskottet tre betänkanden som alla behandlade ändring av läns- och kommungränser.

När det gäller Torslanda kommun har man ännu inte fått något svar från regeringen, trots att riksdagen beslutade om ett tillkännagivande om att regeringen skulle ompröva det negativa beslutet. Jag undrar när Torslanda kommer att få svar.

I det andra fallet handlar det om Heby kommun som ville byta län. Jag frågar också där: När kommer Heby kommun att få ett positivt svar?

Anf. 40 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Herr talman! Då kan jag glädja Rigmor Stenmark med att regeringen i dag vid sitt ordinarie regeringssammanträde fattade beslut om tilläggsdirektiv till Kommundemokratikommittén där vi ska göra precis det som riksdagen sade åt oss att göra strax före vårsessionens avslutning, nämligen att se över förutsättningarna för förfarandet vid ändringar i landstings- och kommunindelningen samt att lämna förslag till behövliga lagändringar.

Detta har skett just mot bakgrund av den diskussion som har varit i bostadsutskottet och i riksdagen om ett antal olika fall, såväl Torslanda och Heby som en del andra kommundelnings- och länsdelningsärenden.

De enskilda kommunärendena kommer jag naturligtvis att återkomma till när regeringen har fattat beslut om just de enstaka fallen. Men vi har

Frågestund

Frågestund

alltså i dag fattat beslut om ett tilläggsdirektiv till Kommundemokrati-kommittén just utifrån vad riksdagen beslutade om strax före sommaren.

Anf. 41 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Det var i och för sig ett lite glädjande beslut på vägen. Men det är faktiskt så att kommuninvånarna väntar på svar på just den konkreta frågan när Torslanda får besked att man får bilda egen kommun, när man så att säga kan sätta spaden i jorden. Likadant är det med Heby. När får man ett positivt besked från regeringen?

Demokrati handlar inte bara om vackra ord, utan det handlar också om att gå från ord till handling. Så jag upprepar min fråga: När får Torslanda ett positivt besked, och när får Heby ett positivt besked?

Anf. 42 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Herr talman! Jag kan i dag inte svara på när regeringen kommer att fatta beslut i de enskilda ärendena.

Nu är det så att både Torslanda och Heby har varit på regeringens bord under innevarande mandatperiod. Sedan har jag förstått att både Heby och Torslanda kommer att återkomma med nya ansökningar.

När det gäller Heby har jag haft ett antal uppvaktningar. Det gäller också en del andra kommuner.

Vi bereder frågan i den ordning som den ska beredas utifrån gällande lagstiftning, och vi fattar beslut när beredningen är avklarad.

Helikopterförbanden

Anf. 43 ÅKE CARNERÖ (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till försvarsministern.

I budgetpropositionen behandlas helikopterförbandens status. Brist på teknisk personal, officerare och tillgängliga helikoptrar har nu lett till att fältdugligheten har minskat. Detta har i sin tur lett till att helikoptrarnas stöd till det civila samhället nu måste reduceras.

Vi kristdemokrater anser att Försvarsmaktens helikoptrar gör ett mycket värdefullt och många gånger också livsviktigt arbete i det fredstida samhället. År 2000 gjordes det 690 olika insatser.

Självklart ska helikopterförbanden utbildas för sina uppgifter i insatsorganisationen. Men jag vill ändå fråga försvarsministern: Hur ser försvarsministern på helikoptrarna som en mycket viktig resurs i det fredstida samhället? Kommer försvarsministern att se över nuvarande organisation?

Anf. 44 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Det är riktigt, som Åke Carnerö pekar på, att i budgetpropositionen redovisar regeringen att helikopterflottiljen är ett av de förband, praktiskt taget det enda, som inte når upp till begreppet godtagbar. Det beror på, som Åke Carnerö är inne på, föråldrade typer med ett mycket högt utnyttjandetal. Det är också vissa rekryteringsproblem när det gäller tekniker.

Jag anser att det som har skett den här sommaren är synnerligen betydelsefullt. Försvarsmakten har tecknat avtal om att köpa 20 lätta heli-

koptrar för utbildning och transport och, skulle jag tro, till en viss del för det civila stödet. Försvarsmakten har erhållit bemyndigande att träffa avtal om att anskaffa 18 medeltunga helikoptrar som tillsammans med det utgående Vertolsystemet och Superpuman kommer att vara grunderna för stödet åt samhället, framför allt i räddningssituationer.

Materielförnyelsen är på gång. Personalförsörjningen är inte helt tillfredsställande, men ändå under en acceptabel utveckling.

Anf. 45 ÅKE CARNERÖ (kd):

Herr talman! Självklart är det ett mycket viktigt tillskott när man nu får nya helikoptrar. Men min fråga är hur dessa ska användas i det civila fredstida samhället, den s.k. samryckstanken. Regeringen har i budgetpropositionen skrivit att Försvarsmakten får avsluta avtalet med sjukvårdshuvudmännen när det gäller sjuktransporter med helikopter och även omförhandla avtalet mellan Försvarsmakten och Sjöfartsverket. De platser som då är aktuella är Säve, Kallinge, Visby, Berga och Sundsvall.

Då är min fråga: Hur många platser kan den framtida helikopterorganisationen innefatta för att kunna ge stöd till samhället när det gäller sjö- och räddningsinsatser?

Anf. 46 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Det kommer fortfarande att vara så att Försvarsmakten vid rena olyckor kommer att kunna ställa upp med nödtransporter. Det kommer att ske. Däremot när det gäller åtagandet att genomföra sjuktransporter, dvs. i icke rent akuta fall, finns det ett avtal som kommer att sägas upp. Det är goda avtal som har funnits mellan ett antal myndigheter som har lett till att framför allt norra Östersjön har haft en tillgänglig helikopter för sjöräddning. Detta kan vi inte upprätthålla.

Min bedömning är att vi när vi tillför de nya helikoptersystemen på nytt kommer att kunna åta oss den här typen av samhällstjänster. Det är helt naturligt att det blir på det sättet, men Försvarsmaktens helikoptersystem har för närvarande en mycket ansträngd situation. Jag anser därför att det måste vara rätt att prioritera utbildning och framför allt de nödräddningssituationer där Försvarsmakten kan ställa upp.

Svenskt skogsbruk

Anf. 47 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Svenskt skogsbruk är känt för bl.a. sina höga naturvårdsambitioner. Inte bara här hemma utan även internationellt har svenskt skogsbruk detta rykte. Trots detta faller ständigt fler gammelskogar än vad som sätts i reservat. Nästan dagligen avverkas nyckelbiotoper. Urskog avverkas i fjällnära allmänningsskogar. Naturvårdarna ser det här som en mycket olycklig utveckling, en utveckling som behöver stoppas.

Vad menar statsrådet Messing att man bör göra? Vilka åtgärder kommer att vidtas för att bryta den här utvecklingen och förändra situationen?

Prot. 2001/02:6
27 september

Frågestund

Anf. 48 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Först vill jag säga att jag tycker att det är en mycket viktig fråga.

Jag var för några veckor sedan på Skogsstyrelsen och diskuterade våra gemensamma ambitioner att vända den delvis negativa trend som vi kan se när det handlar om återväxt och röjning.

I budgetpropositionen som regeringen lämnade för en kort tid sedan anslår vi mer pengar. Vi avsätter 170 miljoner kronor till olika miljöåtgärder kopplade till skogen och skogsvården. Vi avsätter också 130 miljoner kronor riktade till biotopskyddet. Det är naturligtvis oerhört viktiga pengar som Skogsstyrelserna och Skogsvårdsstyrelserna får förfoga över i hela landet.

Men jag utesluter inte att vi dessutom, när vi har fått den översyn av skogspolitiken som Skogsstyrelsen just nu gör, får vara beredda att fundera över vilka ytterligare åtgärder vi behöver vidta så att skogen fortsätter att utvecklas till allas vår gemensamma både egendom och rikedom, såsom riksdagen en gång har fastställt.

Anf. 49 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Den inventering som har gjorts i första hand i statsrådets eget hemlän, Gävleborgs län, visar att det trots de höjda anslagen kommer att bli svårt att hejda den utveckling som vi talar om. Det behövs med andra ord antingen mera pengar eller andra typer av åtgärder. Uppenbarligen är länsstyrelsernas möjligheter att arbeta med de här frågorna på ett effektivt sätt väldigt begränsade.

Anf. 50 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Skogsstyrelsen gör redan många saker. Man har t.ex. haft en folkbildningskampanj om en grönare skog där vi i dag har haft historiskt många skogsägare som har deltagit. Det är klart att detta att kunna vårda och utveckla ett skogsbruk väldigt mycket är ett kunskapsområde. Vi har en ny generation skogsägare på många platser, en generation skogsägare som måste bli medveten om att om man lever upp till de miljömål som riksdagen har ställt sig bakom kan man också växla upp de näringspolitiska mål som riksdagen har slagit fast. Ju bättre vi blir på att vårda skogen utifrån miljöaspekten, desto mer får vi ut av skogen också utifrån näringsaspekten.

Jag är ändå övertygad om att vi med de här extrapengarna – det är i alla fall 300 miljoner kronor fr.o.m. år 2002 t.o.m. år 2004 som Skogsstyrelsen nu ska förfoga över – kan höja ambitionen när det gäller uppsökande verksamhet till skogsägare, när det gäller information till skogsägare och när det gäller flera andra kunskapsinriktade kampanjer. Men, som jag sade tidigare, när översynen är gjord och jag återkommer till riksdagen nästa vår utesluter jag inte att vi också måste fundera över eventuella justeringar i lagstiftningen så att det blir än tydligare att återväxten är oerhört viktig.

Anf. 51 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag vill ta upp en fråga som tidigare ställdes till Lars-Erik Lövdén om statlig länsförvaltning, om regionalt självstyre och om den pågående försöksverksamheten. Jag hade ju förmånen att sitta i PARK-kommittén, den kommitté som hade att följa upp de här försöken. Vi lämnade vårt betänkande för ganska exakt ett år sedan. I det betänkandet var vi i stort sett eniga om den fortsatta försöksverksamheten, utökningen av den, och om tiden fram till 2006.

Det som har sipprat ut hittills av propositionen, som tydligen kommer i morgon, innebär ju en helt annan inriktning. Hur kommer det sig, Lars-Erik Lövdén, att en så pass enig och tung utredning behandlas på det här sättet – om det nu är så? Jag känner ju inte till innehållet, men jag vet vad som har ryktats hittills. Kan statsrådet kanske lätta på förlåten lite mer?

Frågestund

Anf. 52 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag besvarade ju tidigare en fråga från Agne Hansson där jag redovisade huvuddragen i propositionen, eller inriktningen på propositionen. Detaljerna vill jag återkomma till i morgon. Inriktningen är ju, som jag sade till Agne Hansson, att de nuvarande direktvalen i Västra Götaland och Skåne får fortsätta under en mandatperiod till i avvaktan på fortsatt utvärdering. Det ligger i linje med PARK-kommitténs förslag.

Sedan vill vi skapa en ordning som ger förutsättningar i hela landet att vara med och påverka det regionala utvecklingsarbetet på ett bättre sätt än vad som är möjligt i dag. Det kommer vi också att redovisa i propositionen, men detaljerna vill jag återkomma till i morgon, när vi presenterar innehållet i propositionen.

Anf. 53 PER LAGER (mp):

Herr talman! Tack för svaret. Men hur kommer det sig då att regionpolitikerna både i Skåne och i Västra Götaland så massivt protesterar mot det här utsipprade innehållet? Är de felunderrättade eller vad är det fråga om? Det är ju en så gott som total uppslutning i den här protesten från de olika regionerna.

Anf. 54 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag har väl också blivit förvånad över den debatten. Det är något egenartat att man kommenterar en proposition som inte har lagts fram än. Propositionen redovisas i morgon för riksdagen, för allmänheten och för regionpolitikerna. Det är något konstigt att den här debatten har förts så intensivt innan propositionen har lagts fram på riksdagens bord. Men det sker alltså i morgon.

Försök med ny teknik vid allmänna val

Anf. 55 ANNA KINBERG (m):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Britta Lejon. Nu i dagarna har flera av oppositionspartierna genomfört försök med öppna omröst-

ningar där allmänheten får vara med och påverka vilka som ska få kandidera till riksdagen, hur de ska stå på listorna osv. Det har varit elektroniska kårval i Umeå, och kommuner runtom i landet låter medborgarna vara med och påverka beslut, framför allt inför och under processer. Demokratiutredningen, som lämnat ett betänkande till ministern, tar upp ännu fler exempel på hur man kan fördjupa demokratin med hjälp av ny teknik.

Eftersom vi är rätt bra på att använda Internet i det här landet om man ser på den andel av folket som gör detta har vi unika möjligheter att använda det här. Mot bakgrund av det låga valdeltagandet i riksdagsvalet förra gången tror jag att det skulle vara värdefullt om man kunde använda fler nya sätt att få människor att engagera sig i politiken.

Inför nästa år tror jag att många börjar vänja sig vid försöken och kanske vill prova på riktigt, t.ex. genom att rösta. Många som avstod förra gången kanske kommer tillbaka till demokratin om de kan göra det elektroniskt. Så frågan är: När kommer vi att kunna rösta via Internet i allmänna val?

Anf. 56 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Herr talman! Självklart ska vi använda oss av de möjligheter som informationstekniken ger till att effektivisera, till att öppna upp och till att öka möjligheterna till deltagande och delaktighet. De exempel som Anna Kinberg nämnde, kårvalet i Umeå och ett antal kommuners försök att använda sig av Internet för delaktighet i kommunens beslut, är något som vi från regeringens sida har uppmuntrat och stött med pengar och också följer upp med utvärderingsinsatser.

Det är viktigt att vi gör det här. Dessutom är det så att den nyinrättade Valmyndigheten, som existerar sedan halvårsskiftet, har i uppdrag att följa den här utvecklingen. De ska följa utvecklingen och se på vilka ytterligare sätt vi kan använda oss av informationstekniken för att underlätta valen i framtiden. När det gäller den specifika frågan om när vi skulle kunna använda oss av Internet för att rösta i riksdagsval återkommer jag om en liten stund, för jag ser att min talartid är slut.

Anf. 57 ANNA KINBERG (m):

Herr talman! Min talartid räckte inte heller, herr talman, så då använder jag lite tid till att följa upp frågan och säga att det var ju bra med ambitionerna. Men jag är himla nyfiken just på det allra sista, alltså: När tror statsrådet att det här skulle kunna vara möjligt? Jag syftar självfallet konkret på om man redan i det kommande riksdagsvalet skulle kunna – för det går ju – poströsta via Internet.

Anf. 58 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Herr talman! För att kunna besvara frågan om *när* måste man, och det gäller särskilt ledamöterna i den här salen, först bestämma sig för *om* man vill förfara på detta sätt vid allmänna val. Den nuvarande vallagen ger inga sådana möjligheter. Eftersom det tar lite tid med vallagsändringar, och också att i praktiken förbereda ett val, är det helt omöjligt att det skulle kunna vara en verklighet till nästa riksdagsval om ett år.

Låt mig också bara anföra några principiella invändningar mot ett sådant förfarande. Vi har en väldigt hög tröskel i Sveriges valsysteem när

det gäller skyddet av valhemligheten. Vi har det på flera olika sätt, genom tekniken men också genom det enkla faktum att vi i vår vallag t.ex. inte accepterar brevröstning. Det gör man i bl.a. USA. Vi har alltså en historia av att ställa väldigt höga krav i fråga om valhemligheten. Ska vi i framtiden gå i den riktning som Anna Kinberg föreslår måste vi i så fall först ha en diskussion om vad vi är beredda att acceptera för trösklar när det gäller valhemlighet och skydd av människors röstande. Den diskussionen måste vi ha först, innan vi kan besluta oss för om vi tycker att det är ett önskvärt förslag som Anna Kinberg kommer med.

Prot. 2001/02:6
27 september

Frågestund

Terrorism

Anf. 59 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Den debatt som vi hade tidigare i dag i kammaren berodde, kan man säga, på terrordådet i USA. Jag har en fråga till statsrådet Thalén. Vi vet att terrorister som ingår i bin Ladins nätverk har varit här i Sverige. De har varit här för att sprida propaganda och för att samla in pengar. Då har jag en fråga. FN har skrivit en konvention som förbjuder finansiering av terrorism. Den har vi i Sverige inte skrivit på. Jag undrar vad det kan bero på, om statsrådet kan svara på den frågan.

Anf. 60 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag måste erkänna att jag nog inte är så väl insatt i just bakgrunden till det som Birgitta Sellén tar upp. Däremot vet jag att vi har en väldigt sträng terroristlagstiftning i Sverige. Sedan kan det ju finnas svårigheter när det gäller olika typer av konventioner och lagstiftningar. Men vår terroristlagstiftning är väldigt sträng.

Beträffande påståendet att personer kopplade till bin Ladin har varit i Sverige måste jag erkänna att jag inte har någon information om att vi vet att det är exakt så. Jag skulle nog vara väldigt försiktig med att påstå att så har varit fallet. Men under alla omständigheter så finns det ett mycket bestämt förhållningssätt från Sverige när det gäller synen på terrorism och terroristdåden. Och vi är utomordentligt tydliga när det gäller att vi har rätt att försvara våra öppna samhällen mot terroristangrepp och mot terrorister.

Anf. 61 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Enligt säpo finns det bekräftat att det har varit terrorister i Sverige som bl.a. är knutna till bin Ladin. Även om vår egen lagstiftning är sträng är den tydligen inte tillräckligt sträng. Men eftersom vi strävar efter fred över hela världen och FN har skrivit en konvention, så undrar jag: Är statsrådet Thalén redo att se på den konventionen och verka för att Sverige skriver under den? 40 länder har redan skrivit under den.

Anf. 62 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Precis som jag sade i mitt tidigare inlägg så kan jag inte svara exakt på vilka skäl som finns för att Sverige inte har skrivit under konventionen. Men under alla omständigheter är det naturligtvis viktigt

att denna frågeställning förs vidare så att Birgitta Sellén får ett bra svar på sin fråga.

Men än en gång vill jag understryka att Sveriges förhållningssätt i fråga om terroristdåd och terrorister är utomordentligt tydligt. Och som jag tidigare sade anser vi att vi och andra länder har rätt att försvara oss och våra öppna samhällen mot terrorister och mot terroristdåd.

Andrahandsuthyrning av lägenheter

Anf. 63 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Lars-Erik Lövdén. En hyresgäst som inte själv kan använda sin hyreslägenhet har enligt hyreslagen under vissa förutsättningar rätt att hyra ut den i andra hand om fastighetsägaren går med på uthyrningen. Detta system håller ju delvis på att haverera genom att flera ungdomar får flacka från lägenhet till lägenhet och hyra i både tredje och fjärde hand. Dessutom redovisas att andrahandshyresgästerna kan få betala 60 % högre hyra än första-handshyresgästen.

Jag undrar vad Lars-Erik Lövdén har i bagaget för att komma till rätta med denna problematik som faktiskt drabbar väldigt många, inte minst ungdomar.

Anf. 64 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Regeringen har inga planer på att förändra de regler som gör det möjligt för en förstahandshyresgäst att upplåta sin hyreslägenhet i vissa fall till en andrahandshyresgäst. Det är däremot väldigt viktigt att vi ser till att så långt som möjligt beivra de övertramp som sker när det gäller att ta ut oskäligen hyror för andrahandshyresgäster. Det är främst en fråga för polisen men också för tillsynsmyndigheter i övrigt. Grundprincipen ligger kvar, nämligen att man ska ha möjlighet att hyra ut lägenheten i andra hand.

Hyresnämnden ska ingripa mot oskäligen hyror för en andrahandshyresgäst. Det är inte möjligt med nuvarande regelverk att ta ut en hyra som kraftigt överstiger den ursprungliga hyran.

Anf. 65 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Givetvis är det viktigt att möjligheten finns. Det finns ju många äldre personer osv. som behöver hyra ut sin lägenhet under viss tid. Därför kan vi inte reglera bort detta.

Hyresnämnden brukar godkänna ett påslag på kanske 10 %. Men problemet är ju att andrahandshyresgästen inte så ofta vågar vända sig till hyresnämnden därför att besittningsskydd saknas. Jag undrar därför om det inte finns någon möjlighet att se över denna lagstiftning för att man ska komma åt problemet på ett tydligare sätt.

Anf. 66 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Andrahandshyresgästen har ju ett skydd på så sätt att han har rätt att sitta kvar i lägenheten under den avtalsperiod som gäller, även om han skulle vända sig till hyresnämnden för att få skäligheten i hyrans storlek prövad.

Men detta tangerar egentligen ett grundproblem, nämligen bostadsbristen i framför allt Stockholmsområdet. Det måste byggas mycket fler lägenheter i Stockholmsområdet. Och där bär kommunerna ett mycket stort ansvar för att utnyttja de instrument som regeringen och riksdagen har gett i form av investeringsbidrag för hyresrättsproduktion. Det har blivit en succé i landet i övrigt hitintills när det gäller antalet ansökningar. Jag hoppas att man i Stockholmsområdet nu sätter fart så att man får i gång projekt i stor omfattning, så att vi får en bättre balans på bostadsmarknaden i Stockholm.

Tomma högskoleplatser

Anf. 67 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! Jag vill ta upp problemet med tomma högskoleplatser. Vi är ju alla angelägna om att stärka högskoleutbildningen i landet och att ungdomar verkligen kan påbörja de högskoleutbildningar som de har blivit antagna till.

Två problem har uppstått i detta sammanhang. Det ena gäller bristen på studentbostäder, och det andra gäller att handläggningstiderna för uppehållstillstånd för de utländska studenterna har dragit ut på tiden så mycket att de inte kan komma till Sverige. Ansökningstiden för dem gick ut i maj. Och nu sägs det att de inte ska börja behandlas förrän i oktober, och då känns det lite kört.

Anf. 68 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag kan svara åtminstone på frågan om bristen på studentbostäder. Vi införde ett investeringsbidrag för byggande av studentbostäder, och vi räknar med att det investeringsbidraget under 2001 och 2002 kommer att ge 12 600 nya studentlägenheter. Blir behovet större än så får väl regeringen återkomma framåt våren efter att man har utvärderat det nuvarande systemet för att se till att det blir en fortsatt byggnation även under 2003 och 2004, så att vi kan bygga i kapp bristen. Bristen är särskilt stor i Stockholmsområdet och i Uppsalaområdet och delvis även i Göteborg och Malmö. Men byggandet av studentbostäder har ju ökat kraftigt.

Sedan har sökandetrycket till högskolorna, i varje fall till vissa program, minskat. En del tomma platser omdisponeras nu i regeringens budgetproposition som har lagts på riksdagens bord. Målsättningen måste ju vara att vi fortsätter att satsa på att bygga ut högskolan så att vi når målet att hälften av alla ska kunna gå igenom högskoleutbildning före 25 års ålder.

Anf. 69 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! Det är ett bra mål. Men jag skulle också gärna vilja höra om någon har något svar på den andra frågan om handläggningstiderna för de utländska studenter som ändå vill komma hit.

Jag skulle önska att tilldelningen av högskoleplatser kunde knytas till erbjudande om bostad, eftersom det ändå finns många kommuner som har bostäder och som säger att den student som kommer dit får en bostad. Man har alltså lite olika ambitionsnivåer i kommunerna.

Anf. 70 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! När det gäller tillgången på högskoleplatser ser regeringen över de universitet och högskolor som inte utnyttjar sina högskoleplatser fullt ut i syfte att göra en omfördelning. Nu kan man väl inte säga att denna omfördelning är strikt knuten till de kommuner där det finns bostäder. Men det finns ändå möjligheter för högskolor i kommuner som har gott om sökande och därmed kanske också gott om bostäder att inom ramen för detta göra en omfördelning.

Nu vet jag att de högskolor och universitet som i början inte hade fullt med studenter som sökte en plats har ansträngt sig väldigt mycket för att skaffa studenter till sina platser. Så hur den slutliga summeringen ser ut kan jag inte svara riktigt på i dag.

Uppföljningskonferens i Japan

Anf. 71 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Ingela Thalén.

Barntoppmötet som skulle ha hållits i september i FN blev skjutet på framtiden på grund av den fruktansvärda terrorhandling som skedde i New York.

En konferens som det inte har ordats så mycket om, men som också är viktig, är den uppföljningskonferens som kommer att äga rum i Japan i december. Det är en uppföljning av den världskongress som hölls i Sverige 1996.

Jag har i en skriftlig fråga till statsrådet tidigare undrat hur den delegation kommer att se ut som regeringen skickar till denna konferens. Min fråga kvarstår: Kommer det att bli en parlamentarisk delegation med personer från olika politiska nivåer?

Anf. 72 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Beroende på vilket antal platser Sverige får kommer gruppen naturligtvis att se lite olika ut. Men jag kommer att anstränga mig för att det ska finnas representanter för partierna med i den. Om det innebär att samtliga partier kan få en plats var, kan jag inte svara på i dag, men det kommer att finnas parlamentariker med i gruppen.

Anf. 73 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Herr talman! De uppgifter jag har fått är att Sverige har möjlighet att skicka 10–20 personer, medan Ingela Thalén tidigare påstod att det handlar om 5–6 personer.

Jag ser fram emot en större delegation från Sverige.

Anf. 74 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag kan inte svara för den uppgift som Rosita Runegrund nämner, att vi skulle ha möjlighet att skicka 10–20 personer. De besked jag har fått bygger naturligtvis på kontakter med organisationskommittén och på de förberedelser som görs.

Jag har inte någon personlig ambition att ha en så liten delegation som möjligt, även om jag naturligtvis måste ta hänsyn till hur många vi

ska kunna skicka av olika skäl. Om vi får ett större utrymme brukar vi tacksamt ta emot ett sådant.

Prot. 2001/02:6
27 september

Anf. 75 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed är frågestunden avslutad. Jag tackar företrädarna för regeringen för att de har kommit hit och svarat på kammarledamöternas frågor.

10 § Information från regeringen om klimatförhandlingarna i Bonn

*Information
från regeringen*

Anf. 76 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman, ärade kammarledamöter och åhörare! Klimatmötet i Bonn föregicks av ett antal rapporter om vad vi kan vänta oss när det gäller klimatförändringar i framtiden.

Den viktigaste och tyngsta var naturligtvis den tredje utvärderingsrapport som lämnades av den internationella vetenskapliga panel som studerar klimatfrågan.

Man har kommit fram till en betydande skärpning jämfört med den andra utvärderingsrapporten. Man sade bl.a. att den globala temperaturökningen kommer att ligga i intervallet 1,4–5,8 % de närmaste 100 åren och att merparten av de senaste 50 årens temperaturförändring har mänskliga orsaker. De senaste två decennierna var de varmaste under 1900-talet.

Man lade fast att vi just nu har förändringar av klimatet. Det är inte fråga om något framtida diffust hot, utan klimatförändringen pågår just nu, och klimatförändringen är orsakad av mänskliga aktiviteter.

Det lades också fram en rapport från det ansedda forskningsinstitutet IIASA i Wien, där man menade att i 40 av de fattigaste länderna med sammanlagt 2 miljarder invånare, varav 450 miljoner i dag är undernärda, kommer produktiviteten i jordbruket att försämrats med upp emot 25 %. Det är inte svårt att sätta sig in i vilka konsekvenser det kan få för människorna i dessa länder.

I Sverige kommer Naturvårdsverket med bedömningen att det i Östersjön finns risk för att blåstång, blåmusslor, torsk och skarpsill i princip försvinner när temperaturen ökar och salthalten i Östersjön minskar. För gråsäl och vikare blir det svårare att fortplanta sig när isen blir tunnare och istäcket mindre.

Detta är några av de vetenskapligt grundade varningar vi hade med oss till Bonn.

Jag tror att vi alla är ganska väl insatta i vad som hade hänt före Bonnmötet. Vi misslyckades att nå en global överenskommelse i Haag fem månader tidigare. Motsättningarna var för stora, inte minst motsättningarna mellan EU och en del andra industriländer.

Vi hade upplevt att USA lämnade Kyotoprocessen under det svenska ordförandeskapet. Vi hade också upplevt det intensiva diplomatiska arbete som det ledde till, framför allt manifesterat i det beslut EU:s miljöministrar fattade under det informella miljørådet i Bryssel. Där sade vi att vi inte kan låta ett enda land avgöra hur alla andra länder ska hantera en sådan här fråga. Vi kan inte acceptera att Kyotoprotokollet ska vara dött.

Det beslutet låg sedan till grund för omfattande kontakter och resor mellan de länder som då blev så centrala för möjligheten att ratificera protokollet.

I Bonn var utsikterna till framgångar ganska små. Själv var jag väldigt pessimistisk inför det mötet eftersom motsättningarna fortfarande var stora och eftersom USA:s avhopp från Kyotoprocessen hade ökat osäkerheten omkring vad en ratificering och en anslutning till Kyotoprocessen egentligen skulle leda till.

Det gick ändå att få en överenskommelse. Jag håller med dem som menar att det var ett stort framsteg, även om man kan kritisera delar av innehållet i överenskommelsen.

Jag ska gå igenom några av de viktigaste delarna av överenskommelsen.

Jag börjar med det som något oegentligt brukar kallas u-landsfrågor. Klimatfrågan är verkligen inte något som kan delas upp i u-lands- och i-landsfrågor, utan det är en global fråga.

Det kanske viktigaste där var det beslut som ett antal länder på Bonnmötet fattade, nämligen att i en gemensam politisk deklaration förklara oss vara beredda att tillhandahålla 410 miljoner euro till de ändamål som krävs både för att öka tekniköverföringen och för att göra dessa länder mer beredda på de klimatförändringar som sker.

Vi lade fast ett antal nya fonder som skulle hantera de ökade resurser som krävs: en speciell klimatförändringsfond för att finansiera teknologioverföring inom energi, transport, jordbruk, skogsvård osv., en fond för anpassning under Kyotoprotokollet för att hjälpa de mest utsatta länderna att genomföra åtgärder som möter den pågående klimatförändringen och en speciell fond för de minst utvecklade länderna som på många sätt naturligtvis kommer att bli de länder som drabbas hårdast av klimatförändringen.

När det gäller det som kallas flexibla mekanismer var de viktigaste besluten att vi inte lyckades komma särskilt långt i fråga om EU:s önskemål att ha en stark s.k. supplementaritetsprincip, dvs. frågan om hur mycket åtgärder man måste vidta i sina egna länder och hur mycket av sitt åtagande man kan möta t.ex. genom handel med utsläppsrätter.

Vi har nu en formulering som innebär att de åtgärder man ska vidta själv ska utgöra en betydande andel av varje parts ansträngning att nå sitt åtagande. Det är alltså en ganska flexibel regel som blir svår att instrumentalisera.

Vi fick också acceptera att vissa sänkprojekt kommer att inkluderas i *Clean development mechanism* redan under den här första åtagandeperioden.

När det gäller frågan om handel med utsläppsrättigheter kan man säga att EU fick en framgång i och med att alla länder måste reservera en relativt hög andel av sina utsläppsmöjligheter i en speciell fond. Det här är en lösning på problemet med att man annars kan sälja utsläppsmöjligheter som man i realiteten inte har.

När det gäller den fråga som kanske var den mest diskuterade inför och under Bonnmötet, nämligen hur man ska ta hänsyn till koluttaget när det gäller förändring av markanvändning och skogsbruk lyckades vi nå fram till en uppgörelse som innebär att 85 % av upptagen i skogen räknas bort för att vi ska kunna gardera oss för ändringar som ändå skulle

ha skett och för att vi ska kunna gardera oss för den vetenskapliga osäkerhet som råder omkring detta. Vi lade också fast ett tak för hur stora upptag som man får räkna in i varje land, och det taket motsvarar 3 % av utsläppen av växthusgaser. Det är det minsta av dessa två värden som man får räkna med när det gäller att ta in sänkorna som en kreditering till åtagandet.

Det innebär för Sveriges del att vi har fått en teoretisk möjlighet att öka utsläppen med ytterligare 3 %. Räknar man in det faktum att vi också har en viss möjlighet till s.k. sänkor i *Clean development mechanism* innebär det ytterligare 1 %. Sammantaget innebär det stora möjligheter för vissa länder som Kanada, Japan och Australien att så att säga få hjälp med en del av sina tidigare åtaganden.

När det gäller efterlevandesystemet lades det fast att det ska vara en kommitté med två paneler som ska hantera det här systemet: en panel som ska vara stödjande för länder som behöver hjälp med att leva upp till sina åtaganden och en panel som kommer att ha en mer dömande roll. De påföljder som blir tänkbara är dels att länder som inte lever upp till sina åtaganden får utarbeta en handlingsplan för hur man ska gå till väga, dels att man kan få rätten att sälja utsläppsrättigheter indragen och dels att man kan få en reduktion av tilldelad mängd utsläpp för kommande åtagandeperioder.

Detta är i all korthet innehållet i Bonnöverenskommelsen. Jag hävdar att detta är en framgång, även om man kan kritisera enskilda inslag i överenskommelsen. Framgången ligger väldigt mycket i att vi ändå lyckades samla samtliga länder utom ett bakom ett beslut i Bonn. Man kan nog också säga att det var i Kiruna, under det informella miljörådet där, som grunden lades för att detta var möjligt.

Dessutom blir framgången ännu större om man tar hänsyn till att vi under 90-talet i samtliga de länder som ansåg sig ha svårigheter med Kyotoprotokollet hade väldigt kraftiga ökningar av olika utsläpp. Det innebär att även när man har fått utrymme för de sänkor som många anser är kryphål i det här protokollet blir de faktiska minskningarna av utsläppen som dessa länder måste klara under det här decenniet tämligen stora. För Japan innebär det att man måste minska utsläppen med 10,1 % under det här decenniet, trots att man kan använda sänkorna: en ren utsläppsminskning. Kanada ligger på ungefär samma nivå, ungefär 9 %. Så en del av problemen med att utfallet av Kyotoprotokollet kan beskrivas som ganska svagt beror på att vi har 1990 som basår medan vi undertecknade Kyotoprotokollet 1997.

Situationen för EU och Sverige är väldigt annorlunda jämfört med de här länderna. EU:s åtagande är på minus 8 %. Där har vi under halva åtagandeperioden också klarat halva jobbet. Vi ligger nu på minus 4 %. Sverige har utrymme för att öka med 4 %. Vi har ett nationellt mål att vi år 2000 ska ligga på 1990 års nivå. Det kommer vi med all sannolikhet att klara med viss råge. Nu diskuterar vi som alla känner till hur vi ska formulera nästa nationella mål.

Jag tror att jag nöjer mig med detta, herr talman, och ber självfallet att få återkomma med en del ytterligare kommentarer under frågorna.

Prot. 2001/02:6
27 september

Information
från regeringen

Anf. 77 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tycker också att man måste hälsa resultatet med tillfredsställelse, och en viss framgång är det väl onekligen. Jag tror inte att det var särskilt många som hade räknat med att det skulle bli en uppgörelse i Bonn – möjligen i Marrakech. Så det får väl ändå ses som positivt. Det gäller väl att även i motiga stunder försöka ta vara på det som kan driva utvecklingen framåt. Jag tycker att miljöministern gör det på ett bra sätt.

Jag har två frågor. Den första frågan gäller: Är vi nu i Sverige beredda att vara ett föregångsland, trots de ökade möjligheter som det här beslutet i Bonn ger oss, för att försöka driva utvecklingen i enlighet med den inriktning som Klimatkommittén avsatte, som i sin tur bottnar i ett tidigare riksdagsbeslut om att vi verkligen ska försöka visa att det går att minska utsläppen i Sverige? Då bortser jag alltså från dessa plus 4 % och dessutom från sänkorna i min fråga. Är det möjligt att klara det? Många av oss skulle uppskatta om det vore det. Det skulle vara en drivkraft för teknikutvecklingen både i Sverige och andra områden.

Så har jag en andra fråga. Det är naturligtvis väldigt tragiskt att USA inte är med på den här vagnen. Nu har vi andra bekymmer att brottas med som hör till USA – en mycket tragisk utveckling som vi alla känner till. När den frågan så småningom har lagt sig: Kan det inte vara läge då att ta upp frågan om klimatet igen med USA och se om man ändå inte kan gå in i processen på något sätt? USA borde ju känna ett visst moraliskt ansvar att göra det efter att ha funderat över vad som har hänt sedan sist.

Anf. 78 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Visst, Sverige är och ska förbli ett föregångsland på det här området. Sverige är det dels därför att vi har ambitiösare nationella mål än vi måste ha enligt Kyotoprocessen, dels därför att vi tillhör de industriländer som har de allra lägsta utsläppen av växthusgaser per capita. Det är väl t.ex. bara ett land inom EU som ligger något lite under oss, och det är Portugal, och det beror ju inte på något annat än att Portugal är ett land som nu håller på att utvecklas från en lägre ekonomisk nivå än vad Sverige befinner sig på.

Vi ska bibehålla denna låga nivå av växthusgasutsläpp, och vi ska också visa att man kan gå före med åtgärder, vilket vi egentligen har gjort hittills också. Det finns en beräkning som säger att om vi inte hade haft de klimatpolitiska åtgärderna under det senaste decenniet så hade utsläppen i Sverige i dag varit 14 % över 1990 års nivåer, och nu ligger de på plus minus noll. Inte minst koldioxidskatten, som Sverige var först i världen med att införa, har varit ett oerhört viktigt instrument för detta.

Detsamma tycker jag ska gälla det svenska näringslivet. Det intressanta med Bonn är ju också att nu har vi ett besked till näringslivet om att den globala kampen mot klimatförändringarna i högsta grad är levande. Det är också en signal till näringslivet om att det finns lönsamhet att hämta i att nu snabbt och tidigt, före konkurrenterna, utveckla bra och effektiv ny teknik.

Slutligen: Självfallet ska vi försöka få tillbaka USA i Kyotoprocessen. Det har ju varit tanken från början. Vi har ju accepterat nu att USA inte finns med. USA ska utveckla sin politik vid sidan av vår. Vi ska ha

nära kontakter. Jag funderar naturligtvis ganska ofta – det gör säkert många av mina kolleger också – på hur vi så snabbt som möjligt ska kunna få in USA i Kyotoprocessen igen.

Prot. 2001/02:6
27 september

*Information
från regeringen*

Anf. 79 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag hoppas att det blir möjligt att få in USA i processen. Om det står för nästan en tredjedel av utsläppen är det nästan nödvändigt förr eller senare. Jag hoppas att man hittar ett stämningsläge som gör det möjligt längre fram.

Min följdfråga är: Ska jag tolka miljöministern som att vi kan förvänta oss att Sverige kommer att försöka genomföra en minskning av sina utsläpp utöver den möjlighet som sänkorna ger, dvs. att vi ligger kvar på de ambitionsnivåer vi hade innan Bonnmötet?

Anf. 80 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Utgångspunkten för regeringen är de minus 2 % som Klimatkommittén föreslog. Nu har regeringen sagt att vi inför förhandlingarna med samverkanspartierna inte har låst fast oss vid någon exakt siffra. Det har de andra två partierna gjort. Vi ska gå in i en diskussion med de partierna för att också låta deras eventuella argument påverka var vi hamnar någonstans.

Utgångspunkten för oss är alltså de minus 2 % som Klimatkommittén angav. Ett viktigt argument för att vi valt det är att det fanns en enighet hos samtliga riksdagens partier utom Miljöpartiet om den siffran. Vi får räkna med att klimatpolitiken kanske är det mest långsiktiga vi diskuterar i riksdagen i dag. Därför finns det också ett egenvärde i att vi har en ganska bred enighet om detta. Det är en enighet som inte får köpas till priset av alltför dåliga ambitioner.

Anf. 81 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Det måste vara dystert för Sveriges miljöminister när han tittar ut över kammaren och finner att ett så litet antal ledamöter sluter upp när vi diskuterar en av dagens viktigaste och största solidaritetsfrågor. För mig är det i varje fall en dyster syn.

Jag vill knyta an till resonemangen kring USA och överenskommelsen i Kyoto. Är det miljöministerns bedömning att Kyotoprotokollet kan träda i kraft även om USA fortsätter att stå utanför, dvs. att Japan ratificerar? Är det en möjlig utveckling?

Jag vill också fråga vad miljöministern tror om utvecklingen i USA i dessa frågor. Jag har förstått att det pågår begynnande diskussioner i USA om handeln med utsläppsrätter. Kan det inge hopp? Kan USA den vägen ta ledningen i utvecklingen?

Herr talman! Det behövs majoritetsbeslut inom EU för en miniminivå för koldioxidskatt. Är det nu inte läge för att driva den frågan?

Anf. 82 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! USA var initiativtagare till en hel del av innehållet i Kyotoprotokollet och inte minst mekanismerna. Från USA:s sida såg man det som ett oerhört viktigt inslag att kunna ha ett system för utsläppshandel. Man håller naturligtvis kvar vid den uppfattningen i dag.

Det är också klart att det finns olika uppfattningar inom det amerikanska näringslivet för och emot Kyotoprotokollet. I och för sig är den negativa inställningen inom näringslivet proportionellt sett lite större i USA än vad den är i Europa. Det är väldigt svårt att spekulera i hur diskussionen i USA i den här viktiga frågan kommer att se ut under de närmaste åren. Men vi är överens om att det är viktigt att få med USA.

Eftersom USA har ett väldigt gap på ungefär 19 % mellan de nuvarande utsläppen och det åtagande man har enligt Kyotoprotokollet minskar naturligtvis den reella möjligheten för USA att nå sitt åtagande för varje år som går om det finns kvar utanför. Det kan vara så att den realistiska möjligheten att få med USA är att få med USA för nästa åtagandeperiod, dvs. perioden efter 2008–2012.

Det vet vi inte än. Det är viktigt för oss att hålla kvar kontakterna, att vi kräver av USA att det för en inhemsk politik som är förenlig med vårt gemensamma ansvar och att vi försöker att på olika sätt medverka till att USA kan komma tillbaka till Kyotoprocessen.

Jag tror att mötet i Bonn har lett till att utsikterna att få Kyotoprotokollet i kraft är betydligt större. Däremot är det osäkert hur snabbt det kan gå. Inom EU är beslutsamheten stor att vi ska försöka åstadkomma ratificering före Johannesburgmötet nästa år.

Vi får komma ihåg att klimatkonventionen egentligen är ett barn av Riomötet. Vi vill visa för världen att vi kan hitta lösningar på sådana stora problem innan vi träffas i Johannesburg nästa år. Jag har ingen uppfattning om huruvida Japan och också Kanada kommer att ha ratificerat till dess. Men utsikterna har ökat i och med mötet i Bonn.

Anf. 83 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Jag har egentligen inte någon följdfråga. Jag vill stanna kvar vid den tredje frågan jag ställde som jag tycker att miljöministern inte riktigt gick in på, nämligen frågan om majoritetsbeslut inom EU för att åstadkomma en minimiskatt på koldioxidutsläpp. Varför kan inte den svenska regeringen driva den frågan hårt? Det kan väl inte vara så att det bara är ordet skatt som förhindrar regeringen att driva frågan?

Anf. 84 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Som Harald Nordlund förmodligen har räknat ut redan har jag inga andra kommentarer till den frågeställningen än de jag har haft i tidigare diskussioner med Harald Nordlund och andra i denna fråga.

Anf. 85 PER LAGER (mp):

Herr talman! Ibland får man vara glad att olika åsikter bryts, att man kan komma överens någonstans och att det finns någon minsta gemensam nämnare, men ibland är den minsta gemensamma nämnaren så liten att den knappt är värd att tala om. Det tycker jag att den är i den här frågan.

Miljöministern började med att säga att utvärderingsrapporten från internationella panelen talar om en temperaturhöjning de närmaste 100 åren på 1,4–5,8 %. Om det skulle inträffa innebär det en total katastrof i denna värld, och det kommer mer eller mindre att inträffa. En temperaturhöjning av den storleken kommer att innebära svält och enorma umbä-

randen. Öriken och städer försvinner. Det kommer att innebära en otrolig förändring i denna värld.

Man kommer då överens om den minsta gemensamma nämnaren. Det är mycket små försiktiga steg som inte alls står i proportion till problemet. Det är tragiskt samtidigt som man är glad för att länderna kan komma fram till någon överenskommelse. Hur funderar miljöministern på fortsättningen? Hur ska Sverige kunna gå före så att det syns och märks?

Det är därför vi i Miljöpartiet är så noga med 8 %. Vi ser det som fullständigt omöjligt att säga att det räcker med 2 %. Vi måste visa att vi i vårt eget land står för 8 %, som är satt som mål för EU.

Sedan vill jag kort fråga om flygets utsläpp. Diskuterade man inte alls att ta med det? Är det fullständigt utanför hela tiden?

Anf. 86 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Nej, flygets utsläpp diskuterades egentligen inte. Kyoto-protokollet är byggt på att enskilda nationer har åtaganden. Däremot diskuterades flygets utsläpp på initiativ av inte minst EU för att fånga in det i klimatpolitiken i de internationella flygsammanhangen.

Jag känner precis som Per Lager. Vi har en stor, viktig och tung uppgift, och vi kommer fram alldeles för långsamt. Ibland när jag vill vara lite mer ödmjuk kan jag tänka på det utifrån en annan utgångspunkt.

Vi har under ett par hundra år byggt hela vårt materiella välbefinnande och hela våra ekonomier i den rika världen och den fattiga världen på att vi ska kunna bränna fossila bränslen för transporter, industriprocesser, uppvärmning, osv.

Nu har vi förstått att det inte går att hålla på på det sättet. Vi måste få till förändringar här som på lite sikt är radikala. Men det är en gigantisk uppgift att se till att i princip samtliga länder kommer överens om resultatgivande och konkreta åtgärder som vänder utvecklingen. Jag tror inte att världen har stått inför en sådan utmaning tidigare – framför allt har världen inte klarat av en sådan utmaning tidigare. Det är alltså en gigantisk uppgift som vi har framför oss.

Vi i Sverige får försöka att gå före, och jag hävdar fortfarande att vi också går före i och med det som vi gör i dag. Vi måste försöka delta aktivt i det här arbetet för att förmå andra länder att delta. Det gjorde vi också i hög grad under det svenska ordförandeskapet på ett positivt och resultatgivande sätt. Vi måste se till att vi kan utveckla olika typer av teknik som kan klara detta problem.

Vi måste också naturligtvis nu med allvar förbereda framtida åtaganden efter denna åtagandeperiod som ska bli betydligt kraftfullare än den som vi har lyckats åstadkomma under den här åtagandeperioden.

Anf. 87 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag har en annan delfråga också. Den handlar om det som miljöministern nämnde i början om uppdelningen i olika kategorier. Ministern sade någonting om att det inte är så särskilt bra att man delar upp u-länderna och de andra och drar en skiljelinje där.

Jag menar att det är precis vad man måste göra. När det gäller åtaganden så måste de rika länderna ta sitt ansvar efter den utveckling där vi satsade på de fossila bränslena osv. under årtionden. Nu måste vi ta det

stora ansvaret, som vi aldrig kan lägga på u-länderna. De står ju med svälten och hungern utanför dörren hela tiden, och de kan knappt klara av det mest elementära för att överleva. Därför är det så oerhört viktigt att de rika länderna ser sitt ansvar som så stort att de visar att de kan gå före på ett sätt som är verkkningsfullt.

Anf. 88 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Jag håller med Per Lager i den här frågan – det vet alla som har följt debatten och mitt agerande i frågan. Jag håller fullständigt med om det här. Det jag sade – och det som Per Lager missuppfattade – var att man inte ska tala om särskilda u-landsfrågor när det gäller att de rika länderna har ett ansvar för att förse de fattiga länderna med ny teknik och mer resurser. Det är ett ansvar för hela världen, och inte bara för den del som vetter mot u-länderna.

Ungefär 80 % av samtliga utsläpp av växthusgaser som har skett sedan 1950 kommer från den rika världen, medan merparten av bördorna av klimatförändringarna kommer att hamna på den fattiga världens invånares skuldror. Redan det innebär att vi har ett moraliskt ansvar för att hjälpa den fattiga världen både med resurser och med tekniköverföring. Därför har detta varit en av de viktigaste frågorna för mig under klimatförhandlingarna, både i Bonn och tidigare. Vi måste se till att vi får ett rejält resultat på detta område.

Anf. 89 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Miljöministern avslutade den förra frågan med det som jag egentligen tycker är den tydligaste bilden av hur lite resultat man har kommit fram till i den gemensamma uppgörelsen. 80 % av utsläppen kommer från i-länderna, och i miljöministerns anförande sade han att vi teoretiskt fortfarande har möjlighet att öka våra utsläpp med 4 %. Det är naturligtvis helt tokigt om man har gjort en överenskommelse som fortfarande ger i-länderna möjlighet att öka sina utsläpp, när vi vet hur världen ser ut och när vi vet att större delen av våra utsläpp kommer att drabba tredje världens möjligheter att över huvud taget överleva!

Vi ser ju också hur rädda i-ländernas befolkningar är i dag för att t.ex. ta emot fler flyktingar. Samtidigt vet vi att stora grupper av människor kommer att tvingas fly från sina landområden när havsytan stiger.

Detta gör att åtminstone jag inte tycker att det hela är en framgång. Man måste nog vara så pass ärlig som politiker att man kan säga: Det är en stor motgång att vi inte har kommit längre. Detta kommer nämligen att ge ett resultat som inte är tillräckligt för att klara de problem som vi står inför.

Jag skulle vilja höra om ambitionsnivån här hemma med miljöministern. Kan vi få se ett kraftfullt åtgärdsprogram som innebär att vi kan hissa flaggan och tala om för övriga världen att vi i Sverige i alla fall har ansträngt oss för att ta vårt ansvar i det här fallet?

Jag undrar också om det finns andra vägar för att få USA att minska sina utsläpp. USA är naturligtvis oerhört oroligt för att skriva på konventionen eftersom den rättsligt har en annan status i USA än i EU-länderna t.ex. Om USA inte vill skriva på konventionen så måste det finnas andra vägar, där övriga politiker ökar trycket på USA, för att få landet att minska sin utsläppsmängd.

Anf. 90 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Det är möjligt att det finns andra vägar. Det skulle vara intressant om Marianne Samuelsson kunde nämna i nästa anförande vad det är för vägar som hon speciellt tänker på att vi i så fall ska använda. Jag tror att det på lite sikt är nödvändigt att diskutera med USA och försöka få landet att dela vår uppfattning i frågan. Vi måste också försöka få USA att ansluta sig – gärna genom nära kontakter med det amerikanska samhället också vid sidan av administrationen i USA. Sådana kontakter har vi också.

Låt mig försöka reda ut detta med att gå före. Vi har en möjlighet inom den s.k. bördefördelning som har gjorts inom EU att öka våra utsläpp med 4 %. Denna bördefördelning är ett försök från EU att fördela de 8 % som EU totalt ska minska med på ett sätt som är någotsånär rättvist. Man har då gått efter var det kostar mest och var det kostar minst att minska utsläppen och efter hur höga utsläpp man faktiskt har i dag.

Som jag har sagt tidigare ligger Sverige på en klar bottenplats när det gäller utsläpp per capita. Det finns länder i EU som har tre, ja kanske t.o.m. fyra gånger så stora utsläpp som Sverige. Sverige ligger på ungefär något mer än hälften av EU:s genomsnittliga utsläpp. Vi kommer inte att använda de här 4 procenten. Vi kommer inte heller att använda de ytterligare 4 % som vi har fått på grund av att vi har så mycket skog i Sverige till att öka vårt nationella mål för utsläppen framöver. Vi ska i stället visa att vi kan ha ett ordentligt gap mellan vad vi *kan* göra och vad vi faktiskt gör. Jag menar att det är det bästa uttrycket för att visa att vi går före.

Det finns för närvarande tre länder i EU som har speciella nationella mål som är mer ambitiösa än de i bördefördelningen, nämligen Sverige, Tyskland och Storbritannien.

Anf. 91 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag har inget svar på hur man ska få USA att agera, men jag tycker att det är viktigt att man på olika sätt trycker på – precis som ministern har sagt – för att få någon form av handlingsplan även från USA:s sida eftersom landet står för så stor andel.

Om vi tittar på de internationella sammanhangen, t.ex. Riokonferensen, ser vi att man i vissa delar av det politiska arbetet inte gjorde en konvention utan i stället en politisk uppgörelse. Agenda 21-arbetet bygger på detta. Där var man överens om att göra någonting, men det var ingen konventionstext i bemärkelsen av en bindande överenskommelse.

Det borde alltså kunna finnas andra vägar att gå internationellt – om man nu ser så olika på vad texterna får för nationell betydelse – för att se till att USA ändå tar sitt ansvar. Det är nämligen en så oerhört stor andel av utsläppen och ansvaret som ligger på USA att vi på alla sätt måste trycka på för att man ska gå med på att göra någonting där också.

Anf. 92 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Jag delar i princip Marianne Samuelssons uppfattning. Vi ska naturligtvis följa utvecklingen i USA. Vi ska vårda de kontakter som vi lyckades knyta inte minst under ordförandeperioden. Vi ska på olika sätt försöka att få med USA i det globala klimatarbetet igen. USA står för 25 % av de globala utsläppen och ungefär 35 % av de rika län-

dernas utsläpp. Det är klart att det är oerhört viktigt för sakfrågan att USA kommer tillbaka till Kyotoprocessen.

Anf. 93 LARS LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag tillhör dem som beklagar att mötet i Bonn inte nådde en slutlig lösning med konsensus mellan alla de länder som deltog. Man kan givetvis diskutera vem som bär största skulden, och där finns väl olika åsikter. Det finns ganska många som har åsikter om detta.

Den som är någorlunda medveten om grundläggande biologi har ju lärt sig att koldioxid utgör ett näringstillskott för växtligheten, dvs. fotosyntesen förbrukar koldioxid och producerar syre. Detta grundläggande resonemang måste ju leda till att koldioxidbalansen är beroende av mängden och typen av växtlighet.

Min fråga till miljöministern är därför: Hur kan det komma sig att EU:s miljöministrar har varit så negativa till att räkna in koldioxidsänkorna i beräkningsgrunden?

Anf. 94 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Det finns två skäl till detta. Det första är att vi menar att de vetenskapliga sambanden inte är så tydliga och så utredda av vetenskapen att vi i dag kan sätta en kvantitet på vad skogssänkorna och jordbrukssänkorna betyder i det här sammanhanget.

Det andra svaret är att när vi gjorde våra åtaganden i Kyoto fanns visserligen sänkorna med som en ganska lös idé i Kyotoprotokollet, men själva åtagandena gjordes inte med utgångspunkt i vilka möjligheter olika länder hade att också använda sänkorna.

Vi i Sverige hade naturligtvis aldrig kunnat få ett åtagande på plus 4 % inom EU samtidigt som vi hade fått full utdelning av sänkorna. Sänkorna i Sverige totalt sett, om man inte tittar på de begränsade sänkorna som vi nu teoretiskt kan använda oss av, ligger kanske på halva de totala koldioxidutsläppen med tanke på att vi har så stora skogar och att vi låter de skogarna växa väldigt mycket.

Jag tillhör självfallet dem som accepterar att skogssänkorna och andra sänkorna spelar en viktig roll när det gäller hur klimatet utvecklas. När vi nu bränner fossila bränslen bränner vi upp resultatet av fotosyntesen för miljontals år sedan i väldigt snabb takt. Jag tror att varje års förbrukning av fossila bränslen i dag har det en gång tagit 500 000 år att bilda. Det är ju detta som är det grundläggande problemet.

Jag skulle gärna vilja använda tiden fram till nästa åtagandeperiod – och det gör vi ju – för att plöja djupare i de vetenskapliga frågorna kring sänkorna och kanske basera nästa åtagandeperiod på ett annat sätt att se på sänkorna. Då skulle man också kunna ha betydligt större åtaganden när det gäller de totala minskningarna.

Anf. 95 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt bra att miljöministern säger att vi ska behålla den här låga procenten när det gäller utsläppen av växthusgaser. Jag blev väldigt oroad när det kom rapporter om och medierna skrev att vi får släppa ut mer. Då blev jag jätteorolig.

Man ska väl inte utnyttja USA:s olycka nu med terrorattackerna för att få dem att ta upp förhandlingarna om Kyotoprotokollet. Men i sam-

band med att World Trade Center rasade släpptes mycket dioxin och asbest ut som kommer att påverka folkhälsan framöver. Det leder kanske till att de intresserar sig för sin miljö. Det är ett litet önsketänkande i olyckan.

Sedan talade miljöministern om de här klimatfonderna i samband med klimatförändringarna. Då blev jag intresserad av att få veta om man har börjat att skissa på några kriterier för hur sådana fonder ska se ut och hur de kommer att utnyttjas. Och för att vara självisk och tänka på Sverige undrar jag om vi någonsin kommer att kunna utnyttja sådana fonder.

Anf. 96 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! De fonder jag nämnde är de fonder som vi nu skapar för att bistå de fattiga länderna. Det finns två saker som vi måste hjälpa till med. Den ena är att ge dem möjligheter att ta del av den bästa tekniken, dvs. tekniköverföring och kunskapsöverföring, inte minst när det gäller energisidan. Det är en av fonderna.

En annan fond handlar om att skapa resurser, och därmed också kunskaper om hur man bygger sina samhällen så att man kan stå emot den klimatförändring som vi inte kan stoppa i dag. Vi kan begränsa klimatförändringen, men vi kan inte stoppa den. Det kommer en klimatförändring som kommer att drabba många fattiga länder svårt. Vi måste hjälpa dem så att de kan möta den förändringen på ett så bra sätt som möjligt.

Den tredje fonden jag nämnde är en speciell fond till de minst utvecklade länderna som ju har en speciell situation.

Ingen av de här fonderna kommer att beröra Sverige på annat sätt än att vi kommer att bidra till resurserna i fonderna.

Anf. 97 BIRGITTA SELLEN (c):

Herr talman! Eftersom vi vill vara så duktiga i Sverige funderar jag också på vilka planer miljöministern har för att vi ska kunna förbättra och släppa ut ännu mindre.

Flera av ledamöterna har talat om koldioxiden. Ett sätt att minska koldioxiden är ju t.ex. att förnya bilparken. Då blir min fråga: Är miljöministern redo att titta på hur vi ska göra för att förnya den? Irland gjorde ju t.ex. en fantastiskt grej i början på 90-talet när de gav ca 10 000 till dem som bytte bil. På så sätt fick de en väldigt ny bilpark som släpper ut betydligt mindre koldioxid. Finns det några sådana tankar i miljöministerns värld?

Anf. 98 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Att gå från en lite äldre bil till en helt ny är positivt framför allt när det gäller utsläpp av kväveoxider, kolväten och annat. Vi har utvecklat bilmotorerna så att de i dag ger ifrån sig dramatiskt mindre sådana utsläpp som framför allt är ett hälsoproblem.

När det gäller koldioxid handlar det inte så mycket om att övergå till nya bilar utan mer om att övergå till bilar som går på andra bränslen än fossila bränslen. Där har vi nu lagt fram en strategi för hur vi ska främja övergången till sådana bränslen. Vi har olika projekt i samarbete med bilindustrin för att bedriva forskning på det området.

Vi har också ett avtal mellan EU och bilproducenter i hela världen i princip som innebär att de ska minska koldioxidutsläppen från en ge-

nomsnittlig bil med 25 % fram till 2008. Det innebär naturligtvis att en mindre mängd koldioxid släpps ut av nya bilar om man jämför med äldre bilar. Men jag tror inte att det är en bra lösning på just den här frågan att byta bilar och att premiera det. Dessutom skulle det naturligtvis innebära ökade koldioxidutsläpp för att producera de nya bilar som skulle komma på marknaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositioner
2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret
2001/02:11 Bättre villkor för totalförsvarspliktiga

Skrivelse
2001/02:16 Kontroll av postförsändelser

12 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställts

den 26 september

2001/02:19 av *Per Bill* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Avgiftssystemet för studenter

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 oktober.

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 27 september

2001/02:30 av *Inga Berggren* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Tredimensionell fastighetsbildning
2001/02:34 av *Stig Eriksson* (v) till näringsminister Björn Rosengren
Postutdelning i glesbygden
2001/02:35 av *Margareta Cederfelt* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Fler företagare
2001/02:36 av *Carl Erik Hedlund* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Mened

2001/02:37 av *Tasso Stafilidis* (v) till utbildningsminister Thomas Östros
De konstnärliga högskolornas tillgänglighet
2001/02:38 av *Elizabeth Nyström* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Kvalifikationskrav på utländsk arbetskraft

Prot. 2001/02:6
27 september

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 2 oktober.

14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 27 september

2000/01:1694 av *Margareta Viklund* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Den väntade motattacken
2000/01:1697 av *Barbro Feltzing* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Mobiltelemaster

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 2 oktober.

15 § Kammaren åtskildes kl. 15.48.

Förhandlingarna leddes av
tredje vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.33 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Avsigelser.....	1
2 § Kompletteringsval	1
3 § Ledighet, m.m.	2
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
5 § Meddelande om ändrad motionstid för prop. 2001/02:9	2
6 § Anmälan om inkomna faktrapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	3
7 § Hänvisning av ärenden till utskott	3
8 § Statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbolag m.fl.	3
Trafikutskottets betänkande 2001/02:TU5	3
Anf. 1 MIKAEL JOHANSSON (mp)	3
Anf. 2 KRISTER ÖRNFJÄDER (s)	4
Anf. 3 BIRGITTA WISTRAND (m)	5
Anf. 4 MAGNUS JACOBSSON (kd)	6
Anf. 5 EVA FLYBORG (fp)	8
Anf. 6 SVEN BERGSTRÖM (c)	9
Anf. 7 EVA FLYBORG (fp)	10
Anf. 8 SVEN BERGSTRÖM (c)	10
Anf. 9 STIG ERIKSSON (v)	10
Beslut	11
TU5 Statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbolag m.fl.	11
Ajournering	11
Återupptagna förhandlingar	11
9 § Frågestund	11
Anf. 10 FÖRSTE VICE TALMANNEN	11
<i>Löneskillnader i Regeringskansliet .....</i>	<i>11</i>
Anf. 11 MARIA LARSSON (kd)	11
Anf. 12 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	11
Anf. 13 MARIA LARSSON (kd)	12
Anf. 14 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	12
<i>Sveriges krishantering .....</i>	<i>12</i>
Anf. 15 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	12
Anf. 16 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	13
Anf. 17 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	13
Anf. 18 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	13
<i>Regionsförsök för vidgad länsdemokrati .....</i>	<i>13</i>
Anf. 19 AGNE HANSSON (c)	13
Anf. 20 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	14
Anf. 21 AGNE HANSSON (c)	14
Anf. 22 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	14
<i>Bomässor .....</i>	<i>14</i>
Anf. 23 EWA THALÉN FINNÉ (m)	14
Anf. 24 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	15

Anf. 25 EWA THALÉN FINNÉ (m)	15
Anf. 26 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	15
<i>Svenska slakterier</i>	15
Anf. 27 RUNAR PATRIKSSON (fp)	15
Anf. 28 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	16
Anf. 29 RUNAR PATRIKSSON (fp)	16
Anf. 30 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	16
<i>Premiepensionsfonderna</i>	17
Anf. 31 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	17
Anf. 32 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	17
Anf. 33 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	17
Anf. 34 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	17
<i>Det svenska skogsbrukets konkurrenskraft</i>	18
Anf. 35 CARL G NILSSON (m)	18
Anf. 36 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	18
Anf. 37 CARL G NILSSON (m)	18
Anf. 38 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	19
<i>Läns- och kommungränser</i>	19
Anf. 39 RIGMOR STENMARK (c)	19
Anf. 40 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	19
Anf. 41 RIGMOR STENMARK (c)	20
Anf. 42 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	20
<i>Helikopterförbanden</i>	20
Anf. 43 ÅKE CARNERÖ (kd)	20
Anf. 44 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	20
Anf. 45 ÅKE CARNERÖ (kd)	21
Anf. 46 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	21
<i>Svenskt skogsbruk</i>	21
Anf. 47 HARALD NORDLUND (fp)	21
Anf. 48 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	22
Anf. 49 HARALD NORDLUND (fp)	22
Anf. 50 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	22
<i>Regionförsök för vidgad länsdemokrati</i>	23
Anf. 51 PER LAGER (mp)	23
Anf. 52 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	23
Anf. 53 PER LAGER (mp)	23
Anf. 54 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	23
<i>Försök med ny teknik vid allmänna val</i>	23
Anf. 55 ANNA KINBERG (m)	23
Anf. 56 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	24
Anf. 57 ANNA KINBERG (m)	24
Anf. 58 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	24
<i>Terrorism</i>	25
Anf. 59 BIRGITTA SELLÉN (c)	25
Anf. 60 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	25
Anf. 61 BIRGITTA SELLÉN (c)	25
Anf. 62 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	25
<i>Andrahandsuthyrning av lägenheter</i>	26
Anf. 63 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	26

Anf. 64 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	26
Anf. 65 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	26
Anf. 66 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	26
<i>Tomma högskoleplatser</i>	27
Anf. 67 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	27
Anf. 68 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	27
Anf. 69 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	27
Anf. 70 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	28
<i>Uppföljningskonferens i Japan</i>	28
Anf. 71 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	28
Anf. 72 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	28
Anf. 73 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	28
Anf. 74 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	28
Anf. 75 FÖRSTE VICE TALMANNEN	29
10 § Information från regeringen om klimatförhandlingarna i	
Bonn	29
Anf. 76 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	29
Anf. 77 BERNDT EKHOLM (s)	32
Anf. 78 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	32
Anf. 79 BERNDT EKHOLM (s)	33
Anf. 80 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	33
Anf. 81 HARALD NORDLUND (fp).....	33
Anf. 82 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	33
Anf. 83 HARALD NORDLUND (fp).....	34
Anf. 84 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	34
Anf. 85 PER LAGER (mp)	34
Anf. 86 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	35
Anf. 87 PER LAGER (mp)	35
Anf. 88 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	36
Anf. 89 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	36
Anf. 90 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	37
Anf. 91 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	37
Anf. 92 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	37
Anf. 93 LARS LINDBLAD (m)	38
Anf. 94 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	38
Anf. 95 BIRGITTA SELLÉN (c).....	38
Anf. 96 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	39
Anf. 97 BIRGITTA SELLÉN (c).....	39
Anf. 98 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	39
11 § Bordläggning	40
12 § Anmälan om interpellation	40
13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	40
14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	41
15 § Kammaren åtskildes kl. 15.48.	41

